

Адреса:

Redakce
„Ukr. Skytalec”
Ukr. Tábor,
Josefov,
Čecho-Slov.
Republika
Europe.

Редакція застерігає собі право
робити поправки
в рукописах.
Рукописів
не
звертається.

УКРАЇНСЬКИЙ СКИТАЛЕЦЬ

ілюстрований місячник Йозефів

1922.
СІЧЕНЬ.

Ч. 11.
СІЧЕНЬ.

Видає Культурно-просвітний Круг в Укр. Таборі в Йозефові.
Світлина Фотогр. Секції К. П. К. — Зложив сот. Осип Демчук.

З М І С Т:

О. Демчук: Що це?	1
Українські справи	4
Чет. МIRON Дольницький: Над пропастю	6
О. Демчук: З життя-буття в таборі в Йозефові	7
Дмитро В.: Листопад в 1918. р. на Україні	11
З життя поза табором	12
Дмитро В.: Таборове життя в типах	13
Пор. Гр. Голинський: Українські повстанці	14
Оновіщення	16

Ціна одного примірника:

В Чехословаччині 4 Кч, в Канаді 12 центів, в Зедин. Держ. Півн. Амер. 10 центів.

РЕДАКЦІЯ
 „СКИТАЛЬЦЬ“
 UKR. VOJ. TABOR, 8
 JOSEFOV

ЩО ЦЕ?

В 1. ч. «Українського Прапора» зі 7. січня 1922. поміщено статтю *безіменного* автора: Галичане на Радянській Україні. В тій статті пишеться про довіре яке здобули собі Галичане в жителів -Вел. України. При цьому подав згаданій автор ось який різдвяний дар Укр. Гал. Армії: «здобули собі його (довіре) навіть у російських большевиків, а се була не легка річ після нодій в квітні 1920. р. (*соромний перехід до Поляків*).»

Редакція «Укр. Прапора» ствердила своєю приміткою віродостойність автора, котрий соромився мабуть підписати своє ім'я під геніальним дописом, та помістила допис в офіційному органі *Правительства З. УНР.*

Редакція «Укр. Скитальця» — органу останків Укр. Гал. Армії, зібраних на еміграції — почувається до обов'язку подякувати безіменному авторові за різдвяний дар і запримітити, що перехід армії на чиюнебудь сторону.

чи вибір якогонебудь союзника — це політичний акт, за який відвічає правительство, а не армія. Нас дивує, що Редакція «Укр. Прапора» цього не подумалася, бо инакше не була би дозволила помістити цей, також для армії незаслуженої, обиди. Ще більше одначе дивне, що Редакція «Укр. Прапора» до сьогодні не знає, які причини спонукали Укр. Гал. Армію до виступу проти большевиків в квітні 1920. р., яку ціль хотіла армія досягти тим виступом та як це сталося, що армія понала в польські табори й тюрми.

Постараємося це в'яснити. По цім Читач сам собі виробить погляд, чи був це «соромний перехід до Поляків», чи може що инше.

Про автора геніального допису скажемо коротко, що він — як це видно з його допису — не дуже інтересувався життям *фронту* і тому квітневий крок армії був для нього великою несподіванкою, якої він і досі не може зрозуміти. Він лиш так собі викалькулював, що це повинен бути «соромний перехід до Поляків» і нема чого довше над тим застановлятися. Ну, само собою, подумав, не втерпів і... написав.

Квітневий виступ армії роз'яснимо лише в загальних чертах, ідучи за порадою п. генерала Кравса, що подрібне обговорення квітневих подій є передвчасне.

Автор цих стрічок не брав ніякої участі ні в підготовленню квітневого виступу, ні в веденню самої акції. Про виступ довідався доперва слідуєчого дня по почині виступу. Він був лише звичайним жовніром, що від початку до кінця старався точно виконати прикази своєї команди. Старанням його проте буде об'єктивно представити причини (обставини), що викликали виступ, ціль виступу, а також це, яким чином попала армія в польський полон.

Обставини (причини), що викликали квітневий виступ.

На самім початку союзу У. Г. Армії з большевиками ограбили большевики стрільців, підстаршин і старшин Укр. Гал. Армії з одягів, харчів, навіть ліків і пр. Напр. в лічницях в Немирові, Тиврові; грабіжницьке обезоружу-

вання П. Укр. Гал. Корпуса в Бершаді; грабіжницьке вбивство отамана Укр. Гал. Армії Воевідки в Піщанці комісарем Табукашвілі і пр.

Кожний описав ясно побачив, що в відношенню до української справи большевики пічим не різнилися тоді від московських чорносотенців (Маркова П., Бобрінського і н.), а своєю жорстокістю супроти Українців були большевики навіть подекуди гірші від чорносотенців, бо національно свідомих Українців арестували і — як допосли місцеві жителі — по змозі тайно розстрілювали. Арестували навіть на донос, що Українець служив колись в українській армії чи за Гетьмана, чи то за Укр. Центральної Ради, чи вкінці за Директорії. — Українські інколи на Правобережжю були позамикані. Всюда урядовано лише по руськи. Українських урядовців нігде не було видно. Українські кооперативи переслідувано. Про

лишні укр. інституції нема й що говорити. По чім отаке було пізнати *Українську Радянську Республіку?* Як би її був хто шукав на території України, то був би найшов лише філію, зглядно агенцію Російської (радіше: Руської) Совітської Республіки.

Совітські штабовці XII. і XIV. армії, 45. і 60. совітської дивізії та поодинокі визначні большевицькі комісари виразно й ясно говорили, що адміністрацію на Україні віддають *свідомо* в руки *Москалів-комуністів*, що *української радянської армії* організувати не будуть, бо «Українці — це контрреволюційний елемент». Історія з українськими боротьбістами й їх заходів в лютім 1920. р. організувати укр. червону армію — це звичайний політичний маневр Москалів.

Україна потрібна большевикам, як впрочім і всім руським, лише для економічної експлуатації. Большевики ввозили з України цукор, хліб, скот і пр. до Московії. В заміну нічого не давали. Українське населення, а головню залізничники нераз явно проти цього протестували.

В Укр. Гал. Армії знесли большевики скоро всякі зверхні ознаки українства. Назву «Українська Галицька Армія» змінили на «Червона Українська Галицька Армія», а сейчас по цім на «Червона Галицька Армія», при чому слово «Українська» зовсім викинуто. Ношення тризубів і укр. національних відзнак, само собою, було заборонене і каране. Це сталося в лютім 1920. р. на приказ Порайка, Затонського і Михайлика.

В половині марта 1920. р. приказали большевики утворити з Укр. Гал. Армії, зредукованої до мінімум тифом, *три бригади* (I., II., III.), які в початку квітня 1920. р. стояли вже на фронті проти Поляків. Ті три бригади не творили жадної одноцільної одиниці. Кожна Укр. Гал. бригада була приділена до иншої совітської дивізії. Ті галицькі бригади не могли мати зі собою жадного зв'язку, хіба лише тайний.

Большевики бажали *спершу* роздробити Укр. Гал.

Чет. У. Г. А. Степан Федак,
 що виконав атентат на „львівського воеводу“
 Грабовського 25. IX. 1921.

Армію, а найрадіше цілком її розв'язати, а стрільців і старшин розкинути по різних совітських частинах.

Міжтим час злітав на протипукарінській агітації.

Большевицькі комісари при галицьких бригадах (навіть деякі Галичане) робили мітинги й таємні наради, фальшиві доноси, витягали давні порахунки, усували галицьких командантів і некомандантів, виймали Галичан згід права, видавали засуди смерті на Галичан, навіть на священників (напр. в. П. бриг.). — Порайко (тодішній «начальний вожд» Укр. Гал. Армії, якого однак скоро як непотрібного звязкового для бригад Укр. Гал. Армії скасовано), Затонський і Михайлик обіздили в березні 1920. р. галицькі частини, опльовували всю українське (гляди статтю: «М. Петрицький а большевики» в 8. і 9. ч. «Укр. Скитальця»); звивали недвозначно стрільців, щоби впрізли своїх командантів (колишніх старшин), бо тоді доперва стануть правдивими червоноармійцями. По таких виступах галицькі *стрільці* зовсім явно показували своє обурення, і як би укр. галицькі старшини були чимнебудь дали стрільцям пізнати, що таке поступовання большевиків є для старшин обидливе, вже в березні 1920. р. були би стрільці кинулися на Затонського, Порайка, Михайлика і своїх комісарів. Але старшини навпаки здержували стрільців від якихнебудь виступів, бо кожний хотів — хочай би навіть з большевиками — відбити Галичину від Поляків.

Легко можна було запримітити, що большевики боялися галицьких стрільців, підстаршин і старшин, бо сі були національно свідомі. Збольшевичити їх було тяжко, тимбільше, що вони власними очима бачили той великий хаос і руїну, яку витворили большевики на Вел. Україні. Галицьке стрілецьтво могло «заразити українським націоналізмом і шовінізмом» тих большевиків червоної совітської армії, що були з роду Українцями.

Були й поодинокі приміри явних виступів проти поглядів і роботи большевиків. На те не могли важитися старшини, бо їх як «буржуїв» були би большевики постріляли на місці. На такі виступи дозволяло собі лише галицьке стрілецьтво. Стрільців большевики респектували, бо вони були тими «пролетарями — червоноармійцями», на яких большевики мали опертися. Не дивно проте, що большевицькі проводирі, звертаючися до стрільців на мітингах, нераз говорили: «Товариші! Над вами треба ще багато попрацювати!»

Вже в початку квітня 1920. р. хотіли деякі галицькі частини на власну руку виступити проти большевиків, а кішній полк III. бригади зробив це навіть і, розоруживши деякі большевицькі транспортні, получився з українськими повстанцями. В галицьких частинах стріляло галицьке стрілецьтво на большевицьких комісарів — Галичан. Деяких таких комісарів-Галичан розстріляли самі галицькі стрільці.

При цім усім деякі галицькі частини, головню ново-сформовані в П. бриг., голодували, хоча на Україні в 1920. р. було що їсти. Голодували саме тоді, коли по тифі повинні були добре відживлятися. В квітні 1920. р. прийшов приказ від большевиків поносити галицькі інтендантури з їх правами, а позасновувати окружні продовольчі комітети (опродкоми). Грошей большевики не радо давали. А навіть даних галицьким частинам грошей ніхто не хотів приймати, бо вони були большевицькі. Харчів і одягів теж майже не давали. Большевики хотіли тим пришеволити Галичан до реквізицій і з тим полученных грабежній, щоби ними Галичане здобули собі таку опінію на Вел. Україні, яку мали большевики (або таку, яку — після допису в «Укр. Прапорі» — здобули в Уманщині).

З початком квітня 1920. р. хотіли большевики нав'язати мирові переговори з Поляками і готові були згодитися на тодішню лінію фронту як демаркаційну лінію (Могилів—Летичів—Мирнополь). Большевицькі комісари при галицьких частинах дістали офіційний наказ толку-

вати це стрільцям «політичним тріком». Навіть Галичину хотіли большевики признати Полякам. Галичанам під Польцею мали большевики опісля «помагати» лиш агітанцією. Це було навіть стрільцям звісне.

Виправді ходили теж чутки, що большевики робитимуть теж офензиву й побідять, а перед входом до Галичини злучать всі три бригади в одну дивізію, але в це чомусь Галичане не дуже вірили, хоча це в квітні 1920. р. говорив навіть Муралов і назвав тоді навіть 3 кандидатів на будучого команданта галицької дивізії.

В квітні 1920. р. переведжено по військових частинах вибори депутатів на Всеукраїнський Вїзд Рад (парламент). Депутатів вибрано після ключа: 1.000 червоноармійців одного депутата, 10.000 фабричних робітників теж одного депутата, а 30.000 селян-хліборобів також одного депутата. Всі інші, крім упривілейованих, не мали ні активного, ні пасивного права вибору. В галицьких виборчих частинах — рівночасно в кількох — кандидував на депутата «начальний вожд» Червоної Галицької Армії — Порайко, але всюди демонстративно перепав завдяки галицьким *стрільцям*. Місто него вийшли депутатами національно свідомі галицькі старшини і стрільці. (Порайко теж Галичанин, але він комуніст). Це був доказ недовіри галицького стрілецьтва до большевиків а разом протест проти їхньої роботи.

Український нарід, головню повстанці на Вел. Україні дивилися зразу дуже погано на союз Укр. Гал. Армії з большевиками. Не виступили вони проти Укр. Гал. Армії лише тому, бо загаль знав, що Укр. Гал. Армія національно свідомі і що для неї тоді іншого виходу не було. Лиш нечисленні виїмки — прим.: напад укр. повстанців на частину з 4. гарматного укр. гал. полка й забрання їй гармат під Бершадю в березні 1920. р., а далі погрози укр. повстанців з групи от. Тютюнника під Чечельником і Балтою — вказували на це, що ще не всі на Вел. Україні зрозуміли крок Укр. Гал. Армії — її союз з большевиками.

Вкінці галицьке стрілецьтво було думки: Битися з Поляками будемо! Вперед на відбиття Галичини йдемо! Відвороту для нас нема! А тимчасом большевики евакуували свої етапи на Лівобережжя і галицьким етапам дали приказ туди переноситися.

Крім цього всего йшла з полудня від укр. повстанців агітація, щоби Галичане виступили проти большевиків і получилися з повстанцями. Навіть прикази в тім дусі приношено. Прийшли тоді (в квітні) теж відомости від повстанців, що більші повстанчі відділи йдуть на Київ, поважна повстанча група з ген. Павленком йде зі сходу в напрямі Одеси, а значніша сила буде оперувати на схід від Винниці і на сю послідну групу мають опертися галицькі частини при своїм виступі проти большевиків.

Перед самим виступом галицьких частин стягнули большевики свої частини з фронту в запас, а на фронт всадили галицькі частини та призначили їм величезні боеві відтинки. Прим. П. гал. бригада, що мала не цілих 1500 боевої піхоти, дістала 43 кілометри боевого фронту. Діялося се саме тоді, коли кожний знав, що Поляки на-чнуть ось-ось офензиву проти большевиків. Це вказувало на слабкість большевиків і викликало в галицьких стрільців повне недовіря до большевиків.

Ясним кожному було, що большевики своїм поступованням серед таких обставин насильно пруть Укр. Гал. Армію до виступу проти них.

І виступ цей наступив ніччю з 22. на 23. квітня 1920. р. *Ціль виступу.*

Приказ до виступу був такого змісту, що Укр. Гал. Армія є від хвилі виступу проти большевиків складовою частиною Армії Укр. Народної Республіки. Она має розоружити на її задах стоячі большевицькі війська (XII. армії), сконцентруватися скоро на полудни від Липівця і звідси перейти до повстанців на полудневім сході (в районі Балта—Бершадь—Брацлав—Тулчин) та

піддатися під команду ген. Павленка. До ген. Павленка вийшли теж в тій цілі звязкові від галицьких частин. Ген. Павленко не був тоді під командою Гол. От. Петлюри, лиш оперував самостійно на Вел. Україні (Херсонщина). На фронті проти Поляків оставлено галицькі задні сторожі, котрі по виконанню повстанчої акції Укр. Гал. Армії мали прилучитися до цієї ж армії і з нею перейти теж під прикази ген. Павленка.

Акцію начато. Стрілецьтво прийняло цей виступ з явним здоволенням до відома і з боку стрілецьтва не було ні одного знаку протесту. Акція починалася дуже удачно. Головні удар завдавали галицькі частини більшовикам в районі Жмеринка—Браїлів—Винниця.

Большевики прислали підкріплення до бою проти Укр. Гал. Армії. Підкріплення ті були: Кіннота Котовського, піхотні частини, бронепоезди, скоростріли на автах і пр. Крім цього случайно в тім часі надіхало з Франції через Одесу до Винниці 2000—3000 поворотців з колишнього російського корпусу, що в світовій війні воював у Франції проти Німеччини. Цих поворотців большевики сейчас в часі боїв уоружили і вислали до бою проти Укр. Гал. Армії.

Галичане потрапили проте на досить твердий оріх, якого не вдалося сейчас згризти. Обіцяна поміч від повстанців не прийшла в час і не прийшла в сподіваній кількості.

Укр. Гал. Армія в часі виступу була дуже слаба. Мала приблизно: 6000—7000 боевої піхоти, біля 400 шабель (кінний полк III. бр. вже перед виступом був у повстанців), 150 скорострілів, 80 гармат. Обози були досить численні, навіть непропорціонально великі, що осталися по колишній 100.000 армії. Вояки то були величезною перешкодою при протибольшевицьким виступі. Треба ще тямити, що ця маленька армійка була поділена на 3 бригади, які були далеко від себе розкинені й мусіли битися самостійно.

Бої були завязаті й затягнулися до 26. і 27. квітня. В бою під Винницею 25. квітня зарубали большевики шаблями 7 гал. старшин (чет. Гачкевич, Матківський, Остерн і пр.), було 17 тяжко ранених, були й легко ранені і полонені.

Яким чином попала Укр. Гал. Армія в польський полон?

В часі протибольшевицьких боїв розбили і прогнали Поляки 25. і 26. квітня задні сторожі Укр. Гал. Армії, котрі стояли на фронті проти Поляків, і посувалися вперед на схід. В хвили, коли рештки сильної колісь Укр. Гал. Армії, стояли в завязатій боротьбі проти большевиків, коли складали послідні жертви за *дійсну самостійність Укр. Народної Республіки*, Поляки, «здобувши» етап цієї армії, підсуїнулися 26. і 27. квітня 1920. р. під самі задні галицької розстрільної (боевої лінії), *силою розоружили* Укр. Гал. Армію і забрали її до таборів і тюрем. А в газетах своїх они написали, що здобули таку то територію, взяли в полон тільки то большевиків, здобули тільки то гармат, скорострілів, обозів і пр. Тими «взятимі в польський полон» були Галичане і приблизно 2000 розоружених Галичанами большевиків, *я* «здобутим Поляками майном» було військове майно Укр. Гал. Армії.

Трохи инакше було при I. бригаді, до котрої повідомлення про протибольшевицький виступ не дійшло в *слуш-*

ний час, згідно прийшло тоді, коли I. гал. бригада находитися в завязатих боях проти Поляків, котрі там начали вже офензиву. Та бригада окружена Поляками теж серед боїв попала в полон разом з частю большевиків.

Делстацію, яку — вже по почині протибольшевицького виступу — вислали провідники цього виступу до Гол. От. Петлюри з повідомленням, що Укр. Гал. Армія в дорозі до ген. Павленка, Поляки арестували.

Так виглядав отсей «соромний перехід до Поляків». Найбільшим нещастям цього виступу було це, що він случайно випав в часі польської офензиви на Київ.

*

Ще кілька питань насувається на думку:

Чи протибольшевицький виступ був взагалі доцільний? Чи мусів відбутися? Чи відбувся в слушний час? Чи можливо було разом з большевиками відбити від Поляків Сх. Галичину? Чи були б її визнавали великі держави як Радянську Республіку? Чи протибольшевицький виступ пошкодив загальній українській справі? Чи цей виступ може поміг случайно Правительству З. УНР. успішніше домагатися у держав антанті вирішення справи Сх. Галичини? Чи взагалі треба було Укр. Гал. Армії битися з большевиками і приносити досить великі жертви, щоб перейти «соромно до Поляків»? Чи, стоячи на фронті проти Поляків, не вистарчило би було післати до них одного-двох жовнірів з повідомленням, що Укр. Гал. Армія соромно, без ніяких жертв до них переходить? І тим подібні питання.

Не уважаємо себе компетентними відповідати на ці питання. На деякі з них сам Читач легко найде відповідь.

*

Підчеркуємо, що Укр. Гал. Армія все і всюди *чесно* служила Укр. Народові після свого найліпшого знання й віри.

Маємо вражіння, що случайно щойно тепер впав з Марса на нашу нещасну кулю земську безіменний автор, котрий іще сьогодні наївно думає найти одного галицького Українця (крім добродія Яцкова і його компанії), який думав би або хотів би перейти до Поляків.

І цьому авторові заявляють останки чесної Укр. Гал. Армії, що не дозволять себе *незаслужено* бити доблею по голові і *оклеветувати* перед укр. громадянством.

А нід адресою Редакції «Укр. Прапора» замічаємо, що нас — жовнірів У. Гал. Армії це *дуже болючо* вразило, що Редакція *правительственного органу* дозволила на рамах свого часопису помістити такий обидливий для Укр. Гал. Армії закид, котрий — як безосновний і незаслужений — ми як найенергічніше від себе відкидаємо.

Надіємося, що Ред. «Укр. Прапора» подасть до відома остаткам Укр. Гал. Армії імя згаданого автора, передрукує в своїм часопису сю нашу статтю і на будуче не заподіє нам такої болючої кривди, як це тепер зробила.

На сім уважаємо дискусію покінченою, згідно відложеною до того слушного часу, коли команданти квітневого перевороту або компетентні чинники будуть могли подрібно описати протибольшевицький виступ з квітня 1920. р. Надіємося, що й наша Редакція забере тоді в тій дискусії слово.

Йозефів, в січні 1922. р.

За Редакцію «Укр. Скитальця»

О. Демчук.

УКРАЇНСЬКІ СПРАВИ.

(П. Т. Читачів — головни ж укр. роб. сотні — просимо звідомити Редакцію, чи відділ цей потрібний (хосенний); чи не можна би його пропустити, бо він забирає багато місця, а через це терпить збирання переживань Укр. Гал. Армії. — Ред.)

Велика Україна.

Андрієвський, Макаренко і Швець утворили у Відні Директорію УНР. „Вперед“ називає це донкіхотерією, а „Укр. Слово“ зве це лазарством. „Соборна Україна“ каже, що Директорія не має ніякого кредиту серед укр. громадянства, бо вона знищила Укр. Державу.

Уряд УНР. в Польщі в стадії ліквідації.

Московська окупація.

Рад. Україна увійшла в торговельні зносини з Польщею, Латвією, Австрією й Чехословакією, а з Туреччиною в економічний і військовий союз. (Укр. Слово.)

Торговельний рух між Рад. Україною а Польщею зростає. Найбільший попит на Україні мають рільничі машини, мануфактура і п. (Вперед).

Ведуться переговори Рад. України з Литвою в цілі заключення торгов. договору.

Америка задумує утворити парохідний зв'язок Нью Йорку з Одесою через Царгород. (Укр. Сл.)

На Україні ведеться вимінна торгівля. Найвартнішим предметом виміни являється вугіль.

Англійські підприємці звернулися до Укр. Рад. Уряду з пропозицією взяти в аренду фабрику й майстерні „Ропіт“ (Російське товариство парохідів і торгу). Уряд Рад. України передав цю пропозицію під розгляд „центрального“ (московського) Уряду. (Собор. Україна.)

До Харкова має приїхати англійська торг. місія, що хоче прослідити економічний стан на Україні і вияснити можливість навізання торговельних зносини Англії з Україною.

Між Варшавою а Києвом привернено телеграфічний зв'язок. Невдовзі має бути теж залізничне połącення.

На основі декрету про дозвіл на приватні видавництва відновило свою діяльність видавництво „Рух“. (Вперед.)

Рад. Україна відбудовує Чорноморську й Азовську флоту. Матрозів мобілізовано.

В Харкові має відкритися небавом Всеукр. Відділ Державного Банку.

На Україні утворено всеукр. паперовий трест.

14. XII. відбувся VI. Всеукр. зїзд рад в Харкові.

Рада Народ. Комісарів України видала 3 червоної книги, що містять історію відносин між Україною, Польщею і Румунією. (У. Сл.) Радянська Україна демобілізує армію праці.

1. XII. відкрито в Бахмуті політехніку. (Впер.)

На основі вісток з Гельсінґфорсу на Україні супокійно. До Києва навозять червоноармійців. На границі Румунії надійотся прибуття кавалерії Буденного.

„Укр. Щоденні Вісти“ подають комунікат Пресбюро Укр. Рад. Посольства в Польщі, в яким оголошені два документи підписані ген. Тютюнником. З них виходить, що останнє неудачне повстання на Україні підготовлене було при участі II. відділу польського генер. штабу. Були дві головні повстанські групи: під командою Гулого на Поділля і під командою ген. Япченка на Волині. Начальним вождом був ген. Тютюнник.

На цілім Правобережжю большевицький терор. У Славуті й Шепетівці, Житоїрі, Одесі, Ярмолинцях арештують масово селян і інтелігенцію. В Балті розстріляли 125 людей. Большевицьке радіо звідомлює, що одеська чека ліквідувала відкритий Союз Визволення України, що зміряв викликати повстання на Поділля. (Укр. Сл.)

По невдатнім повстанню на Україні розстріляли большевики 5000 заложників.

На Україні сильна акція за укр. національну церкву. (Соб. Укр.)

Голод, засуха, безробіття, цинґа забирають на Україні великі жертви в людях і скоті. Голодуючих 6,682.000 людей. З Московщини втікло перед голодом на Україну 130.000 осіб. (Вперед.)

В районі Одеси голод, брак опалу. Школи і лічниця не оплачуються. На опал розбирають луде будівлі. Шкільництво в повній занепаді. Українські школи русифікують. Учителів не за. оємотрюють. Селяне, що повинні оплачувати вчителів харчами, самі голодують. Брак шкільних підручників і приладів. Большевики не ратують укр. голодуючого населення, а навпаки вивозять з України хліб в Московщину. На Поділлі паложили 16,000.000 пудів харчового податку (продналогу). — (Укр. Слово.)

Українські комуністи Авдієнко і Лапчинський прийшли до пересвідчення, що пролетарська влада Укр. Рад. Республіки — це фікція. При владі побачите там кого хочете, тільки не робітників. (Собор. Україна.)

Італійські фашисти домагаються від італ. правительства піддержати вільний рух всіх народів бувшої Росії, передовсім змагання Українців до самостійности, бо лице зі самостійними державами зможуть Італійці торгувати, чого з большевиками годі.

На Україні помер укр. композитор Яків Стеновий — Я. С. Якименко і рос. письменник В. Короленко. Рад. Уряд України визначив доємртну допомогу родині Короленка, а полтавські інститути назвав іменем Короленка. (Укр. Слово.)

Польська окупація.

В Холмщині не дозволяють на творення укр. шкіл. Шкільний інспектор Томашівщини заявив, що там не може бути державних шкіл з українською викладовою мовою хіба приватні.

В містечку Матіїв (Ковельщина) закрили Поляки укр. школу, відкриту ще в 1915. р. за дозволом Австрії.

На Волищині дійсних укр. шкіл нема. Українське громадянство не має жадного впливу на шкільну політику. Рух просвітний поза школою Поляки теж дусять. 27. XII. відбувся зїзд представників „Просвіт“ Волині, на якому рішено внести жалобу до польського міністерства проти заборони основувати „Просвіти“. Українці Волищини оголосили дні 19.—26. лютого тижнем всепародної складки на укр. культурні цілі.

В Луцьку відкрили Поляки польський університет (!).

На укр. землях, що їх Польща окупувала, труси й арести на дивний порядок. Колонізація Мазурами переводиться.

На Підляшч тиф, запесений з Росії й України.

В Холмщині граблять Поляки з церков престולי, образи, лавуки і пр. (В Томашівським повіті: села Пініни, Зімно, Поледів). — (Вперед.)

Румунська окупація.

Харківська „Селянська Правда“ звідомлює, що румунські бояри, жандармерія і війська реквірують і граблять українських селян в Бессарабії, що викликало оружне повстання селян. Румуни здусили повстання силою і вистріляли скорострілами 500 укр. селян в районі Хотина й Бендер. („Америка“.)

Донщина й Кубанщина.

„Голос Козачества“ в ч. 16. пише, що завданням пнішнього дня для Донців є — прогнати московських окупантів з Донщини, а завданням завтрішнього дня — будування звільненого Дону в союзі з Україною. Так думає часопис і про Кубань.

Галичина.

Англійська газета „Daily Chronicle“ принесла вістку, з дати Льондон, 14. січня, що на аудієнції польського посла Врублевського у Льюйда Джорджа сказав йому Льюйд Джордж: „Чого властиво хоче польський уряд? Вчора ще був польський нарід розділений між 3 державами. Ваші брати воювали взаїмно проти себе. Сьогодні ж польська держава самостійна з 20 міл. горожан, а до того хоче ще Східної Галичини, яка не є польською. Цего хочете ви, котрих евободу окупило 1½ міл. Французів, 800 тис. Англіїців і ½ міл. Італійців. Польська незалежність вивожана нашою кровю. Як би ви хотіли противитися нашим рішенням, зуміємо вам дати палежне поучення.“ Вістку цю повторила укр., чеська і німецька преса. Генеральний Секретаріат Ліги Народів у Льондоні прислав повідомлення до Галицького Уряду на руки Дра Костя Левицького, що екекутивний комітет цієї Ліги займався справою Сх. Галичини, після чого на повній нараді комітету прийнято одноголосно постанову обстоювати самостійність Галицької Держави. Сю постанову подано до відома англійському правительству. (Укр. Прапор.)

„Národní Listy“ з 18. I. помістили вступну етаттю: Минулий рік в Польщі, в котрій м. н. пишуть:

Східно-галицьке питання не буде поладжене спробою автономії, відпір укр. громадянства не буде зломлений поліцейським і військовим терором, яким там польська влада безцеремонно досі послується, бо питання Сх. Галичини належить перед міжнародне форум. Це питання скорше чи пізніше прийде перед нього, о скільки це питання не вирішиться само собою через консолідацію сил сусідньої України і цілої Росії взагалі.

„Zagrebsky Dnevnik“ (ч. 40.) примічує, що Югославія мусить підпірати утворення самостійної Галицької Республіки, бо треба щоби Славянство було сильне й одноцільне, а цьому перешкоджує Польща своєю маїєю великості. До вилічення її з цієї маїї причиниться втрата Сх. Галичини.

Конґресмен (посол) Джордж С. Грегем з Пенсильванії поетавив в палаті послів конґресу внесення на признание незалежності Укр. Республіки Сх. Галичини. Внесення це поставлене на основі меморіялу Ліги Горожан і Ветеранів укр. походження в Філядельфії. Меморіал заосмотрений 26.000 підписів. (Свобода.)

Зах. укр. Прес. Агенція звідомлює, що Правительство З. УНР. подало членам Найвищої Ради Мирової Конференції поту з проханням о негайне вирішення державного становища Сх. Галичини.

Та сама Агенція подає вість, що Найвища Рада Мирової Конференції одержала від укр. організації в Америці понад 300 денеш з домаганням негайного вирішення справи Сх. Галичини.

Варшавський „Robotnik“ пише, що без огляду на те, де й коли буде вирішена справа Сх. Галичини, рішення це буде зовсім не по думці варшавського сейму.

„Chwila“ з 18. XII. подає за „Naprzod-om“ в статті „Szalenstwo kresowe“, що самоволя і брутальні насильства Поляків у Сх. Галичині готують відірвання її від Польщі.

До Варшави приїхав з Парижа польський посол гр. Замойскі. Приїзд його має бути у зв'язку зі справою рішення східногалицького й віленського питання. (Укр. Сл.)

В Нью Йорку демонстрували 2. січня Українці перед домом польського консуляту і серед відповідних окликів на адресу Польщі спалили на полотні мальованого польського вірла.

Недавно був у Львові кореспондент англ. часопису Morningpost. В розмовах з визначними укр. діячами ознайомився він з польськими насильствами. (Америка.)

Der Wiener Bote з 12. I. містить титуловий образок: Жертва власних паук. Рисунок представляє польського вірла з розпростертими крилами, під котрими намальовані золотодобірні ниви й ліси. Крім цього намальовані там арештування Українців і атентат Федака на Пілеудського, котрий — по думці названої газети — впає жертвою власної науки, бо Пілеудський промовляв перед військовою політичний мурд, експропріацію і пр., як спосіб визволення народу з певолі.

Там, де на образку не сягають опікунчі крила польського вірла, держить Польща кайданами, котрих кінці лучаться з терновим вінцем, у якому поміщена світлина чет. Ст. Федака.

Кореспондент „Свободи“ 31. XII. пише: Виграна справа Горішнього Шлеську мусить викликати для Поляків програму справу Сх. Галичини. Поляки беруть закладників і приготуються до війни за Сх. Галичину.

Nowa Reforma повідомляє за Рідним Краєм, що Українці Сх. Галичини здержаться від участі у виборах до варшавського сейму. З того можуть скористати комуністи і здобудуть мандати.

Новий шкільний закон виданий Польщею усунув всіх укр. делегатів шкільних рад. Українські ординаріатські делегати зложили мандати. (Впер.)

Розправа проти Ст. Федака буде перед судом присяжних у Львові в половині лютого.

Надзвичайні загальні збори Союзу Українок у Львові Поляки закрили.

У Львові відбувся зїзд організаторів і мужів довіри укр. народн. трудової партії, на яких м. п. апробовано політику Уряду З. УНР.

Бразилійські Українці виступили з протестами проти польської куладії Сх. Галичини.

Д-ра Льва Ганкевича і Макухіву ввпущено з польських арештів. (Укр. Слово.)

У Львові і в Гребенімі пові ревізії й арештування. Поляки забороняють в Галичині колядувати на „Рідну Школу.“ Микоду Ганкевича виключено з української соціал-демократичної партії за шкідливу діяльність для партії.

В парохіяльній Уряді церкви св. Юра у Львові зареєструвала львівська поліція метричальні книги.

2. січня арештовано у Львові студентів В. Кучабського і Дм. Паліва. (Вперед.)

Арештовано у Львові отам. Мордалевича перевезено до Варшави. Його обвинувачують в належанні до Закордату. (Укр. Сл.)

Буковина.

На зборах Буковинських Українців в Чикаго вибрало Комітет, що має зайнятися приєднанням вирішення долі української Буковини. (Укр. Сл.)

При Українській Національній Раді З. УНР. утворилася Буковинська Делегація (Семака, Коронатицький і п.), що має старатися

осягнути вирішення долі укр. Буковини у зв'язку з вирішенням питання Сх. Галичини. (Укр. Праи.)

Daily Chronicle приносить звідомлення, що справа Буковини буде вирішена рівночасно зі справою Сх. Галичини.

Недавнє зібрання укр. Кольонії в Відні ухвалило резолюцію, щоби домогатися від держав антанті і Ліги Націй негайної охорони прав укр. населення на Буковині. Рішено домогатися також отулення розв'язки буковинської справи зі східно-галицькою.

„Новий Союз“ студентів-Українців в Чернівцях закрила румунська сігуранца. (Укр. Сл.)

Підкарпатська Україна.

Українофил Яр. Печас помістив в ч. 3. Prager Presse статтю про Підкарпатську Україну п. п. „Чеська Боснія“. Стаття ця являється відновідо на таку ж статтю, поміщену в Wiener Tagblatt-i, котрої

автор думає, що з Підк. Україною станеться так, як з Боснією-Герцеговиною. Печас опрокдуге цей погляд і каже, що нема підстави так думати, бо Чехослов. Республіка як славянська держава, вложила тільки праці для теж славянської Підкарп. України, що теперішній розвиток і стан річей на Підкарп. Україні дають право на оптимізм.

Právo Lidu приносить вістку, що чл. Міністеріяльна Рада рішила скасувати стан надзвичайної охорони на Підк. Україні.

Преміер чл. міністрів Д-р Єд. Бенеш приймав 30. XII. в Ужгороді представників урядів і делегації товариств Підк. України. Делегаціям укр. товариств обіцяв Д-р Бенеш правительственну підмогу. 31. XII. приймав представників партій. На чайнім вечері заявив днівникарам, що Підкарпатська Україна прилучена окончено до Чл. Республіки. Він уважає своїм обов'язком чести постаратися, щоби Підк. Україна дістала автономію, якої досі не мала. (Руська Нива.)

На основі списку населення з 15. XII. 1921 має Підк. Укр. 604.522 жителів, з чого на Українців припадає 320 000.

На Підк. Україні існують дві студентські групи: „Студентський Союз Подкарпатських Русинів“ і „Возрождение“. Перший стоїть за введенням української мови у всіх інституціях Підк. України, друге бажало би завести московську мову. Це друге московське товариство доповнилося генер збігцями-Москалями. Оба названі товариства внесли відповідні записки до чл. Уряду.

Далекий Схід.

У Владивостоці відбулася в днях 4.—10. липня 1921. Краєва нарада тамошних Українців. Обговорювано питання внутрішнього життя, укр. шкільництва та кооперації. Рішено перевести реєстрацію всіх Українців. У Хабаровську заповіджений на 5. жовтня V. Український Далекосхідний Зїзд, де маєтеся обговорити справу самоврядування та військової, освітньої й економічної справи. — В Хар-

біні є укр. „Народний Дім“, Український Клуб, укр. кооперат. товариство „Згода“, Харбинська Міська Рада і Манджурська Окружна Рада. По цілім краю мають поветати „Просвіти“ з централею в Харбіні. 1. XI. відкрито в Харбіні першу українську гімназію. В краю поветало досить багато укр. шкіл. В Харбіні виходить укр. місячник „Вспомогі Життя“. Контакт з Україною слабкий. (Свобода.)

Чужина.

Митрополит гр. Шептицький був на авдієнції у президента Гардінга, у міністра торгу Губерта Губера, а в державному департаменті лишив меморіал. Всеюда порушив справу Сх. Галичини. Митрополит обїхав укр. кольонії в Амер. Унії й Канаді. Америкаєська преса поставилася до Митрополита дуже прихильно і з інтересом. 13. XII. прийнято Митрополита в Нью Йорку в готелі Пенсильванія. Крім Українців був там також Бельгієць і Американець. Витали Митрополита як борця за права укр. народу й піднесли в промовах, що ні царська тюрма, ні польські багнети не були для

Гр. А. Шептицький,
Митрополит укр. катол. Церкви, Пашський Візитатор церков
схід. обряду в Америці.

Митрон. страши. У відповіді підійє Митропол. між иншими найбільш терпіння Укр. Армії та висказав надію, що Галичина і Бел. Україна будуть вільними державами. (Свобода.)

Газета New York Times друкує документи Вільсона. Документи впорядкував Стенерд Бейкер, що належав до штабу американської мирової делегації в Парижі. Між документами є також петиція Українців. Бейкер додав до документів свою замітку: „В тій збірці знаходяться патетичні відозви голодуючих Вірмен, невдоволених Персів, терплячих Альбанців, амбітних Українців — всі вони жадають вислухання і приязної допомоги Америки. („Амер.“)

Українське Товариство Союзу Націй (основане у Відні, голова С. Шелухін) звернулося до Міжнародної Спільки Союзу Націй о приняття в члени. Рада цієї Спільки одностайно рішила запропонувати загальним зборам Спільки, що будуть на Великодні ц. р., прийняти укр. товариство в члени. Проти були лише Москалі.

Хорватська і словенська преса подає обширні вісти про укр. справи. Найприхильніше ставиться до Українців Хорватська Народна Партія. (Укр. Сл.)

Robotnik Slaski висказує вдовolenня, що польська місія ввійшла до Харкова, бо помітне стремління України до незалежності від Москви. Польща повинна бути посередницею між Україною а Зах. Європою і допровадити до цього, щоби дорога з України на захід не вела через Москву — кінець названа газета.

„Український Голос“ звідомлює, що одинокий укр. кандидат (д. С.) на посла до канадійського парламенту з округу Мекензі перепав завдяки самим Українцям, що становлять 65% населення в тій окрузі.

В Амер. Унії повстало заходом Марголіна американсько-українське товариство для торгівлі з Україною. (У. Сл.)

Der Wiener Bote звідомлює, що віденський часопис „Україна“ редагований за гроші з Варшави, а опікуном редактора Д-ра Козакевича був польський посол у Відні — Шарота.

Русспрес доносить, що вернув з Америки до Відня Представник Уряду З. УНР. Д-р Льюїс. Цегельський.

В Москві утворилося окреме Представництво Рад. Укр. з Ю. Коцюбинським на чолі для оборони інтересів України. (Вп.)

В Братиславі іменовано професором історії Підк. України був. доцента Київського університету Евг. Перфецького. (Slov. Dennik.) 35-літній ювілей літературної й мистецької праці Ольги Кобилянської відсвяткувала Укр. Ак. Гром. в Празі 22. XII.

При Укр. Акад. Гром. в Празі оснувався „Комітет допомоги укр. літературним силам“, що має пести матеріальну поміч названим.

22. січня ц. р. святкує укр. еміграція в Празі роковини злуки всіх укр. земель в одну Соборну Укр. Державу. Злуку проголошено вночі 22. січня 1919. на Софійській площі в Києві.

В Букаресті поствала укр. телегр. агенція „Українтаг“. (Укр. Сл.)

В Бельгії існує Укр. Націон. Рада, що опікується долею укр. збігців з Польщі.

У Відні оснувався Комітет для допомоги укр. емігрантам в Австрії. Голова Д-р. Б. Матюшенко, заст. гол. Д-р. Я. Окуневський. В Білгороді (Сербія) оснувалася Україн. Спілька. (Соб. Укр.)

• Табор VI. Стріл. Дивізії в Щиніорово (Польща) розвинув інтензивну культурно-просв. працю.

Укр. збігці в Фогараші оснували т-во Воля.

У Відні студіює понад 300 Українців, з котрих припадає на Галичан 78%, на Буковинців 18%, на Придніпрянців 4%.

Франц. хор в Парижі співає укр. пісні: Ой пряду, Щедрівка в Бариніолі. (Укр. Сл.)

У Франції живе 10.000 Українців. (Укр. Пран.)

Українець інженер Чайка винайшов апарат, яким можна подавати бездротні депеші прямо на призначене місце зі забезпечкою, що їх ніхто не переловить. Тим апаратом можна буде також відкривати з поверхні землі металеві залежі під землею. (Амер.)

(Ч. Т. К.) З Лондона, 22. січня. Прем'єр міністрів Поанкаре запропонував, щоби конференцію заграничних міністрів в справі Сходу відбуто в Парижі 1. лютого. Лорд Курзон згодився на цю пропозицію. (Národní Listy, Prager Tagblatt, Nár. Politika.)

Times у вступній статті висказує надію, що Конференція ся не покінчиться лише формальним обговоренням, але на ній погодяться на дефінітивну програму почаття енергічних чинностей на Сході.

НАД ПРОПАСТЮ.

(Продовження.)

21. жовтня 1919.

По великих трудах перевезли нас до Винниці і тут вивагонували. Кортіло поїхати до міста оглянути його, але не було часу. Успів тільки оглянути брудну, заболочену стацію та в книгарні біля неї купити кілька брошур і книжок. Відси пішли ми далше на полудневий схід від Винниці. Кватуємо в селі Комарово, подільської губернії. Дивишся здалека — лісок, чп гайок, приходиш близьче — а це село велике, гарне, але тільки зверху, бо в середині хати бідні й нехарні. На 20 найшов ледви одну чисту, де примістився на квартирі, і то лиш тому чисту, бо хазяїни бездітні.

Темна ніч. Січе густий, осінній дощ. Селяне радіють, а ми здригаємося на думку, що знова прийдеться талапати на дощі та болоті.

23. жовтня 1919.

На фронті під Райгородком над Богом. Холодно так, що прямо встояти годі. Віє студений сибірський вітер. Ми підсунулися аж під містечко, але до нього не пішли. Зупинилися. Перестояли до вечера, а на ніч пішли назад.

Перед нами добровольча армія Денікіна. Якний буде вислід цих боїв з ним? Коли натрапимо на серйозний опір, станемо? Чи ж може бути инакше? Армія зле одіта й обута, без доповнень, без запілля, без найконечніших санітарних уряджень, може вона хіба одинацятий вже місяць воювати і то щораз з новими ворогами?

Денікін!?... Мені здається, що наше відношення до нього таке: він являється оборонцем вищої, багатой кляси, а ми заступаємо інтереси народа. По його стороні скацпщене духовенство, всякі чиновники старого режиму, вкінці частина селянства, яке, збагатівши війною і революцією, бажає собі »твердої влади«, щоби забезпечити собі набутое майно. А за нами? Горстка свідомої інтелігенції, частина несвідомої маси селян, яка боїться, щоби Денікін землі не відобрав для панів... і вища справедливість. Тому бідні ми з такими союзниками!

24. жовтня 1919.

Незамітно пролетів день. Мрачний, понурий, несеслий. Іще пів до третьої рано закликали нас — сотенних командантів до курінної команди і тут прочитали нам довгий оперативний приказ. Читає курінний командант густе, машиною писане письмо, а я й думаю собі: А висох би мозочок той, що це комбінував! Так приємно мені слухати його »диспозицій«.

Холодним, непривітним ранком рушили ми до містечка Райгородка, а звідти моя і ще одна сотня наступали на село Нижню Кропивну над Богом.

»Мама, не война!«! Підійшли під заслоною мраки аж під село. Тихо, ні стрілу. Під самим селом наткнулися на ворога і тут розгорівся тяжкий, цілоденний бій. (Тут поданий довгий, точний опис цього бою, що скінчився заняттям села нашими. — М. Д.)

Тяжко нам воювати з Денікінцями. Вони хоробра, добре вишколена армія, а ми — тифом подесятковані, нужденні недобитки. (Проти цих двох наших сотень стояли офіцерські легії добровольчої армії. — М. Д.) Доживаємо мабуть послідньої фази нашого існування. Завтра наступ, позавтра новий, за тиждень, місяць — таке саме. На душу налягла мов густа, холодна мрака, так як на долю України, за яку боремося.

25. жовтня 1919.

Як сумно мені сьогодні! В завзятім бою над рікою я вратив з моєї сотні сімох людей. Знова полялася кров галицьких страдальців.

(Залиски слідуючих днів приносять описи тяжких боїв над р. Богом. Денікінці перейшли до протинаступу. Наші опустили село Н. Кропивну. 1/6 курінь зовсім розбитий. Його стягнено з позиції в полковий запас і заквартировано в с. Мельниківцях, де була команда III. бригади. — М. Д.)

28. жовтня 1919.

На квартирі в с. Мельниківцях. В хаті під дахом, в теплі. А вчора в цей час під густими, сірими хмарами, на чистім розлогім полі.

Трівога (аларм). Денікінці наступають на наше ліве крило. Ми вийшли зі села і заняли приготовані позиції. Темна ніч. А довга — довга, як життя нещасного чоловіка. Постелили собі в ямах гарні пшеничні снопи й так сидимо. Жаль здорового, жовтого зерна. Ігі! А цих людей. — що, прогнані зі своєї батьківщини, вже дальше рік скитаються по світі і кожної хвили стають проти смерті, — не жаль?

Паде густий, повільний, осінній дощ. Аж злостить людину своїм холодним сноком, з яким заливає землю...

Нині тут, а завтра?...

»Cette incertitude du lendemain me tue, il faut en finir en tous prix, quoi qu'il arrive.« (Та непевність щодня мене вбиває. Треба покінчити за всяку ціну, яка тільки лучиться (якої тільки зажадають.) — Ред.)

У мене вже сил не остає зносити ці трудно, цю непевність про завтра. Як ця темна ніч, так нашу будучину обкутала якась густа кирея, що на кілька годин наперед не можна нічого предвидіти. Треба вже раз з цим скінчити. Але як? Несміло виринають чутки, мовби то ми — Галичане маємо замиритися з Денікіним. Чи це була би правда? Так, так. Поталаючий і бритви хапається. Люде добрі! Робіть, що знаєте! Ратуйте цих, що ще ось тут марно не згинули. Україна буде їх іще колись потребувати, а ми самі тут нічого не вдіємо.

1. падолиста 1919.

На фільварку Головацького сидить цілий наш курінь і забезпечується полевыми сторожами, бо лінії нема ким обсадити. Один за другим відходять наші хлопці. Хорують, а другі, ще здорові, мов ждуть на свою чергу.

Полонені У. Г. Армії в польськiм таборі в Тухолі в 1920. р. По середині посивілий генерал-четар Мирон Тарнавський, Начальний Вожд У. Г. Армії.

Зимно. Цілий вчорашній день падав сніг і білою скатертю застелив землю.

Я обняв команду куріня. Треба вважати, щоб не дати себе звести суєті міра цего, бо ж звісно, що «чини розвращают уми».

Нині річниця нашої національної революції в Галичині. Річниця повстання нашої Армії. Рік національної війни. І як виглядаємо ми нині по цім році? Обідрані, нуждарі, без надії на краще майбутнє, ряди наші тають, як сніг на весні, а місто помочі нові вороги підносяться.

2. падолиста 1919.

На фронті снокії. Безкористно, глупо якомсь пройшов день. Хиба такий хосен з нього, що ближче до смерті. Сполудня прийшов приказ з бригади з диспозицією до відвороту. На хвилю мов темний, зловіщий бовдур стала

перед нами незavidна паша доля. На думку тиснулися гострі питання: куди ж цей відворот? Чи це вже послідній, аж до Румунії?

І пішла сумна-сумна балачка. Вона тиснула нам сльози до очей, ми згадували час, коли то «спили райські сні», ми сміялися, то плакали над своїм горем. А вечером прийшла телефограма: »Застановити на фронті огонь і повідомити про це передні сторожі.«

Що це? — застрягло в мозку й жадає пояснення. Нового клина вбили нам в голову. Невже ж порозуміння з Денікіним, чи тільки коротке перемир'я?

3. падолиста 1919.

Не на жарт взялася зима. Мете снігом острій вітер. Потиснув легонький мороз. Рання зима — це ще одне горе для безталанної Укр. Гал. Армії. Стрільці масово хорують. Відходять до лічниць в запілля й там має їх багато вмирати. Бідні, добрі хлопці! Зі сотні, що має 28 людей (!) боєвого стапу, нині знова чотирох відійшло до лічниці. Незavidна доля. (Далі буде).

З ЖИТТЯ-БУТТЯ В ТАБОРІ В ІОЗЕФОВІ.

Рік 1921.

1. XI. обходив табір в Йозефові державне свято 3. УНР. — День був гарний, яний, зі слабим морозом. Перед театральним баракком уставлено омаєний смеречною віктар. На таборовій площі уставилися сотні фронтом до віктаря. По правій стороні віктаря стояв ген. Кравець, Військовий Відпоручник 3. УНР. в Празі сот. І. Рудницький, чел. сот. Гоуска, а біля них таборові булавні старшини. По лівій стороні віктаря стояла таборова орхестра, а за нею цивільні особи табору.

О год. 9. рано почав правити Службу Б. о. Мирон Кривуцький Ч. С. В. В. Таборова орхестра грала в часі Служби. По Богослуженню промовив до зібраних сот. О. Кравець. Він підчеркнув, що не паша вина в тому, що на чужині приходиться нам святкувати свято воскресення волі і повстання 3. УНР. Перейшов геройські змагання У. Г. Армії в боротьбі за волю, зазначив посвяту укр. Народу та муки, які тепер терять укр. Нарід від пайздників. Але муки ці зродять месть, що принесе нам волю.

По промові відчитав відозву Правительства до Українців Галицької і Буковинської Землі.

Сейчас по цім перейшли сотні на таборовім подвір'ю почетним походом перед ген. Кравцем, сот. Рудницьким, чел. сот. Гоускою та табовими булав. старшинами. Похід вів сот. Бакович. В часі походу грала табор. орхестра.

О год. 11. пер. пол. дала табор. орхестра концерт на подвір'ю

в таборі „Б“, а о год. 3. спол. такий самий концерт в таборі „Д“.

О год. 7. веч. відбувся в театральнім баракку святочний концерт з програмою:

- 1) Гайворонського: За рідний край, муж. хор;
- 2) Промова сот. Д.;
- 3) Гайворонського: Сповнилась міра, муж. хор;
- 4) О. Олесь: Нас ждуть! деклямація;
- 5) П. Карманський: Ні, не ридайте! деклямація;
- 6) Колеса: В горах грім гуде, муж. хор;
- 7) Промова вахтм. Близнака;
- 8) Червона Калина, муж. хор.

Деклямація чет. А. Голинського викликала відповідне вражіння. Вахтм. Близнак змалював у своїй промові переживання У. Г. Армії й Народу в боротьбі о державну самостійність. При кінці промови візав укр. жовніврів видержати ще, бо скоро надійде вже хвиля повороту до рідного краю. Наш нарід вірить, що вирішення нашої справи буде для нас добре. Відспіванням укр. нац. гімну покінчено свято.

2. XI. видав складовий старшина для вартової служби обох таборів по 11 старих плащів, яких уживається при повнених службі; адютаптом табору „Д“ пазначено чет. Кабарівського; американський часопис „Америка“ з нинішньої дати містить

О. Демчук.

допис, в яким зазначено, що чсл. влада зарядила „переведення інтернованого в Чехах нашого стрілецтва з нужденних, деревляних, нездорових бараків до казарень.“ Треба — на жаль — сконстатувати, що це не сталося і не станеться. Таборити живуть і далі в тих самих бараках та не приють вже навіть о казармі.

3. XI. приказала укр. команда табору (ч. 172.) перенестися всім не-кравцівцям з табору „Б“ до „Д“; на засіданні віділу К. П. К. вибрано комісію (мір Лянґ, мір Котович, чет. Д-р. Мельницький), що має ще доповнити одним представником команди табору і тоді має полагодити справу удержування таборової оркестри, на яку нема ніяких фондів; заповіджені загальні збори КПК. не відбулися задля браку відповідної кількості членів.

4. XI. чсл. команда звернулася до своєї вищої команди о при-знання таборитам 2 кг вугля на день і голову (1½ кг на опалювання, ½ кг на варення). Покищо належить на день і голову 1½ кг вугля. Дров на підпал по-кищо не дають; всі жінки і діти обох таборів приділені в харчевий стан табору „Д“.

5. XI. Пан Президент З. УНР. висказав призначення за невто-миму працю і діяльність сот. І. Козакові, як прибіч-никові команди табору; Військ. Канц. Дикт. дала сот. Л. Редлінґові, пор. О. Ванжурі, пор. М. Босако-ву, дес. П. Бабієві, пор. Т. Кравзе і пор. Ф. Штеіне-рові відпустки аж до від-клику в студійних цілях і для поратуння здоров'я; Самономіч дала зачети на підмогу жінкам по 40 Кч, а дітям по 20 Кч.

7. XI. відійшли до Літомежнці як команданти сотень сот. В. Варивода, Горку Олесниць-кий, Ферд. Шмідт і пор. І. Киретюк, до Леопольдова пор. Р. Олексій, до Жіліни пор. Р. Каратницький, до Ружомберку чет. І. Целех; о. М. Кривуцький прого-лосив першу оповідь про майбутнє віпчання пор Ває. Тибінки з н-ною Герміною Кебль з Ружодолу; ізза мобілізації застановила чсл. команда видавання таборитам сухарів і мисної консерви. (Слава Богу!)

8. XI. укр. команда приказала видавати потребуєчим та-боритам білля й однострої. Чобіт нема вже майже рік; Сенат Укр. Вільного Уні-верситету в Празі прислав на руки команди табору подяку за вислання деле-гата на святочду інавгу-рацію і за привітне письмо укр. команди табору, яке увійде до почесної літошні Університету; виав перший сніг;

Військ. Віді. З. УНР. сот. І. Рудницький обіцяв вислатися грошей на видання Альманаха УГА., бо робота устала задля браку фондів;

американський часопис „Америка“ з 31. X. передруковав за-мітки пор. Я. Голоти, звернені на адресу „Укр. Щоденних Вістий“ (в ч. 8. „Укр. Скитальця“ під датою 29. VI. в табор. хроніці).

9. XI. проголошено демобілізацію в Чсл. Республіці.

11. XI. відбулися загальні збори підстаршин табору, на яких візвано прибувщих з Нім. Яблінного підстаршин вишеуватися до Кружка підстаршин;

приказала команда табору утворити вартові відділи (2 під-

старшин, 2 розвідчиків, 18 стрільців) до вартової служби в обох таборах.

12. XI. призначено сот. А. Альтшіллера командантом 3-ої стрілецької сотні в таборі, а мір Котовича покровителем Кружка під-старшин;

чсл. команда дала безплатні відпустки аж до відклику поза границі Чехосл. Республіки сот. лік. Б. Чабакові, пор. Вол. Мельничукові, чет. Г. Рілінґові, а чет. Руд. Мартинюкові до Ліберця;

канцелярія Самономочі перенеслася до табору „Д“ (барак 11);

14. XI. приказала (ч. 180.) команда табору, щоби ті таборити звернули старі одностроеві сорти, котрі дістали нові однострої.

15. XI. чсл. команда табору видала припис, кому за таборову канцелярійну службу належить платити. Платня чеського стрільця.

16. XI. приказала чсл. команда (прик. ч. 259. з 15. XI.) стягати 2/3 поборів всім тим таборитам, що меш-кають у бараках давньої таборової лічницї, за мате-ріяльні шкоди, які там по-встали. Іменно таборити забирають з бараків мате-ріял на підпалювання, бо дерева не одержують, а купити не мають за що. Це саме відноситься буде до таборитів з табору „Б“ і „Д“, о скільки там по-встануть шкоди; всі таборити, що хотять приватно мешкати в Йозефові, мають предложити сві-доцтво слабости від табо-рового лікаря, яке мусить бути потверджене чсл. лі-карем полк. д-ром Бельша-ном.

17. XI. харчове дзвінке виплачу-ється теж на основі лікар. свідоцтва; п. Гетман, ди-ректор УМСА в Чехосло-ваччині, передав на руки п. Неделкової дар 600 Кч для найменчих дітей табору; заряджено знова видавання таборитам сухарів і кон-сервового мяса. Це ізза де-мобілізації.

18. XI. чсл. комісія оглядала ба-раки, щоби обчислити, кілька матеріялу треба ще на їх адантацію; чсл. полк. Залески на збір-ці в таборовім театрі повідо-мив бригадирів, що мо-жуть вертати до Галичини.

21. XI. при виплаті стягнено в таборі „Б“ 1/10 льону на покриття замодіях там матеріяльних шкід.

22. XI. назначено таборовим ліка-рем сот. лік д-ра М. Кметя; розпорядом чсл. М.Н.О. ч. 306545/особ. муж. з 30. X. 1921 проголошено на основі постанов І. гагської конфе-ренції, що нестральна дер-жава має давати інтерно-

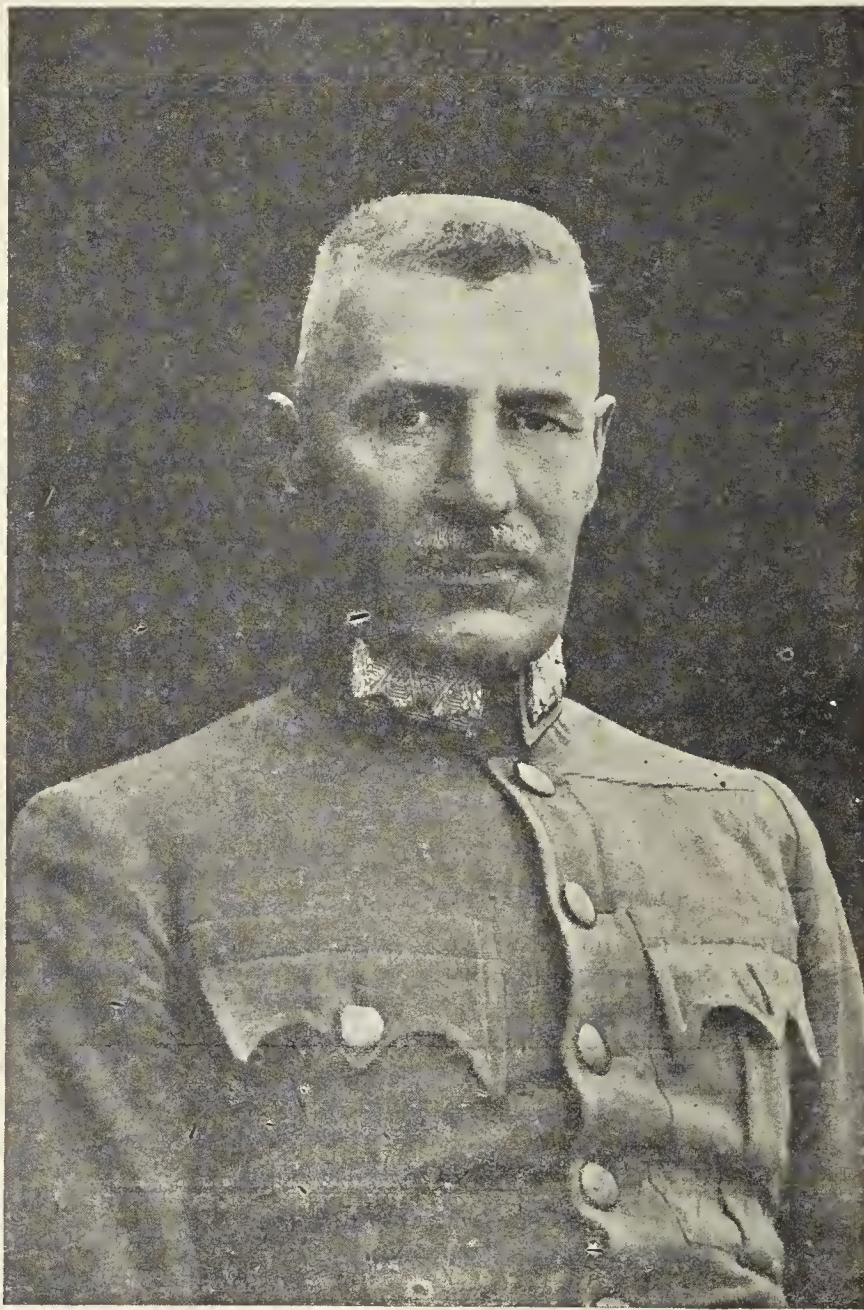
ваним тільки харч, одяг і поміч, якої вимагає ночуття дружньої любови, а не ручить їм жадними еталними поборами заосмотрю-чими на случай немичництва, хочби воно було наслідком робіт для Чсл. Республіки. Побири такі виплачується тільки таким, що звільнені від військової служби, а в тім случаю стали би дотичні Українці чужинцями, підлягаючими цивільній владі (Р. М. ч. 834/2 С. М. Р. з 25. V. 1921.);

робітничу сотню пор. Михайлова приділено до 4. чсл. ско-ростр. сотні в Йозефові як робітничий відділ і закватировано в казармах.

23. XI. виставила Театральна Секція К. П. К. комедію Тобилевича: Хазяїн.

25. XI. назначено провізоричним командантом табору „Д“ сот. Геніґа на місце захорівшого мір Шашкевича.

26. XI. дозволила В. К. Д. (рози. ч. 3254/ перз. В. К. 1921.) на заклю-чення подружжя віцевахтм. Ст. Мисака з н-ною А. Ефлер.

Генерал-четар V. G. Армії Антін Краве,
командант III. Корп., Армейської Групи, що здобула 30—31. VIII.
1919. р. Київ і пр., тепер інтернований в Йозефові Ч. С. Р.

27. XI. грала таборова орхестра підчас Служби Б. в Йозефівській церкві.
28. XI. переняв команду 1. стар. сотні мір Волощук. Дотеперішній командант сот. К. Купчанко відійшов до лічильні; одержала укр. команда табору розпорядом В. К. Д. ч. 3317/перз. дозвіл признавати право одворічної служби. О таке право стараються тепер ці, що здавали іспит зрілості в таборі.
29. XI. заведено чел. вартову службу в таборі „Д“. В таборі „Б“ робить сю службу укр. відділ, який на сю ціль дістав 3 кожухи і 3 пари фільцових чобіт (валянки).
30. XI. іменовано тимчасовим командантом табору „Д“ мір Дибубляк; почався звичайні загальні збори К. П. К. в таборівій УМСА з порядком: 1. відчитання протоколу з попередніх заг. зборів; 2. звіт із праці відділу і контрольною комісією К. П. К.; 3. злука тутешнього К. П. К. з К. П. К. з Нім. Яблонного; 4. зміна статута; 5. вибір відділу; 6. внесення її записки. — Збори протягалися через 2 дні. Ухвалено: фузію обох К. П. К.; членство К. П. К. добровільне (не як було досі, що старшини примусово мусіли бути членами К. П. К.); перебрання майна яблонського К. П. К. з тими застереженнями, які поробив яблонський К. П. К.; вшеоту членської вкладки 1 Кч в місяць: видавати „Укр. Скитальця“ як йлюстр. місячник; подяку сот. Яремі за його довгу, успішну працю в К. П. К. в Нім. Яблоннім, і п. — Вибрано відділ: голова чет. др. І. Мельницький, місто голова пор. Ст. Сверида, секретар чет. М. Дацків, ескарбник пор. П. Костюк, архівар пор. Яр. Пастернак, господар вахтм. І. кл. М. Близнак, бібліотекар чет. І. Борковський, завідувачий фінансовими інституціями пор. П. Вовк, віділові сот. В. Чарнецький і рах. бул. В. Войчак, містовіділові чет. А. Голіницький і ур. А. Мидяк. — До контрольною комісією вибрано: чет. С. Кульчицького, чет. Г. Ольхового і хор. О. Татарина.

В листопаді 1921. р. виїхало на студії 36 таборитів. Між ними є 3 однор. охотників, 3 стрільців і 1 жінка. Прочі-старшини. Після фахів припадає: на права 8, політехніку 3, медицину 3, торговельну академію 2, музичну консерваторію 1, а при прочих 19 фаху не означено в наказах команди табору.

Крім студіюючих виїхали з табору: до робітничих сотень 2 старшини (крім цитованих в хроніці), 15 підстаршин і 73 стрільців; до лічильні хорих 9 старшини, 2 стрільці; на приватні заробітки 3 підстаршини, 1 стрільців; звільнені з інтернування 5 старшини, 2 стрільці.

До табору приїхали: з Нім. Яблонного 41 старшини, 35 стрільців і 2 цивільні особи; на семінарийний курс 1 підстаршина; з робіт. відділів 6 старшини, 4 підстаршини, 43 стрільці; з цивільних робіт 5 стрільців; з лічильні 7 старшини, 2 підстаршини, 2 стрільці.

В листопаді заміне ще це, що старшини, підстаршини і стрільці двигали з магазину на плечах дошки, напу і пр. та самі направляли свої бараки, щоб зробити їх хоч трохи можливими до замешкання на зиму.

Життя в таборі вже менше гамірливе.

1. XII. проголошено рішення чел. М. Н. О. ч. 49870/8676/ос. муж. з 5. X. 1921. (З. В. В. ч. 101.), що таборові жінки й діти не мають права на побір одягів і обуви. Їхні потреби мають задоволюватися з датків Черв. Хреста, УМСА і т. п.; укр. таборова орхестра грала в чел. старш. Беседі.
2. XII. устанавлено приказом укр. команди табору (ч. 195.) економічно-адміністративну комісією, зложеною з пор. Ор. Опуляка і рах. пор. І. Гречака, для завідування державним укр. майном; чел. команда знова дозволила старшинам перебувати вечором поза табором до год. 11. веч.; грала таборова орхестра в таборівій УМСА.
3. XII. чел. влада арештувала пор. В. і підх. Я. Це мабуть за „большевизм“. Підозрівають, що арештування було наслідком доносу тих, котрих арештовані мали спонукати до виїзду на Радянську Україну, а котрі вже назад сюда повернули; виставила Театральна Секція в таборівій театрі драму: Душогуби. В антрактах грала таборова орхестра.
4. XII. сильний мороз. Урядовець Гуриш змочив рано в бараку волосся, але заки його розчесав, оно примерзло на голові; повторила Театральна Секція в таборівій театрі драму: Душогуби. На виставі було багато Чехів.
5. XII. чел. команда табору (ч. 2839. з 29. X. 1921.) передає похвалу чел. підполковника Фольпрахта з Ендроховиць для укр. роб. сотні чет. М. Осадчука за це, що відділ був під кожним зглядом взірцевий.
6. XII. здержала укр. команда розділ одностроїв аж до чаю, доки не будуть упорядковані одностроєві консигнації.
8. XII. справили чел. старшини в салі Беседи Миколаївські вечеришні, на яких було багато Українців.
10. XII. поставлено на засіданню відділу К. П. К. зорганізувати торговельно-кооперативний курс. Ціль: вивчити заклади і провадити крамниці і кредитові товариства.
11. XII. одержано в таборі часопис „Український Голос“, в котрім описаний приїзд сот. лік. др. Олексія до Вінниці, де має працювати в Народній Лічильні. Др. Олексій познайомив при цій нагоді канадійських Українців з переживаннями

Укр. Гал. Армії та представив пужду укр. військових емігрантів;

- приїхали до табору др. Є. Левицький і сот. І. Рудницький та поінформували запрошених таборитів про наше політичне положення. Військові емігранти повинні вдержати на еміграції.
12. XII. відбулися в таборівій театрі Андріївські вечеришні.
13. XII. помер в Пцібраті одн. охот. У. Г. А. Шемердяк Микола студент 3. року гірничої академії. В. Й. П.!
14. XII. пазначено адютантом табору „Д“ чет. В. Флюнта замість чет. Кабарівського; авізовано ряд викладів в таборі з українознавства. Виклади уладжує Гурток укр. учителів.
15. XII. відбулися збори Співацько-музичної Секції, на яких вибрано відділ: голова пор. І. Каміньський, місто голова хор. М. Микитюк, псар чет. І. Матеїк, ескарбник чет. А. Шах, господар чет. О. Бережницький, дірігент чет. Ст. Горак, віділовий чет. Ф. Бурдейний.
16. XII. авізовано Миколаївські вечеришні, що їх уладила 17. XII. в Празі Укр. Акад. Громада; відбувся в табор. УМСА виклад чет. М. Дольницького на тему: Україна як природописно-географічна одиниця.
17. XII. відкрито знова бібліотеку К. П. К. Книжки можна визичати ві второк, четвер і суботу. Перед полуднем віддача книжок, по полудні видавання.
18. XII. проголошено розпоряд З. В. В. ч. в. о. 107421/допл. С. і М. Н. О. ч. 98125/лег., в яким подано вказівку, як палежить просити о звільнення з табору. Звільненням з табору буде лиш виїмково дозволюватися мешкати в Чел. Республіці; відбулася в харчівні 2. сотні табору „Д“ збірка таборових жінок в справі власної запомогової акції, одержання вугля й заробітку ручними роботами; проголошено, що таборити можуть безплатно купатися в чел. військовій лазні в Йозефові дня 21. XII. Нараз купается 40 осіб по 10—15 хвиля.
20. XII. проголошено приказом укр. команди табору (ч. 209. з 20. XII.), що одностроєві сорти видаватимуться після оправданої копейної потреби кожному зосібна. Плати може дістати цей, хто плаща не має, або чий плащ знищений до вартости 2/10; білля дістануть ті, що мають лиш дві пари, і то друга пара мусить бути знищена до вартости 2/10. Блузи знищені до вартости 8/10 і плащі до 5/10 видаватимуться на латки тим, що мають блузи або штани знищені до вартости 2/10 і т. п. Щоби відважитися успішно просити о щонебудь, треба щонайменше на університеті перестудіювати рахунок правдоподібности.
21. XII. відбулися загальні збори Театральної Секції, на яких вибрано відділ: голова чет. Балицький, місто голова сот. Підгорний, псар хор. Гошовський, ескарбник чет. Вец, господар чет. М. Кошик, гардеробщик чет. Білокур, віділовий пор. Федак і стар. дее. С. Нижорак, лаштунковий підх. Пачовський, режісер пор. Холодний.
22. XII. прийшла від америк. Черв. Хреста в Празі на руки п. Неделкової для дітей і жінок табору ескрина з одяжними сортами: 36 світерів для дітей, 17 гарнітурів для немовлят, 288 ручників, 37 метрів матерії на плащі, 9 звоїв (383 ярдів) матерії на одяги, 1 рулон білої тасемки, 2 великі і 2 малі торбини, 12 шпуль шток, 2 пуделка гузиків. Річч переняла зложена командою табору комісія і розділила річч.
23. XII. відвіз до Праги на руки Вітєк. Відпор. З. УНР. в Празі чет. Борковський пропаятний альбом для Пана Президента З. УНР. від Укр. Табору в Йозефові; заповіджено виїти на вилосарський курс в таборі. Курс поветав заходом К. П. К.; відбулися загальні збори Фотографічної Секції, на яких вибрано відділ: голова сот. В. Чарнецький, господар чет. Балицький, ескарбник хор. Гембарський, — і контрольную комісією: сот. Колтунюк і чет. Слезак; дав в таборівій УМСА. відчит проф. чет. Лукіянович: Пісня України.
24. XII. дозволила В. К. Д. розпор. ч. 3526/перз. з 19. XII. на заключення подружжя віет. П. Лацикові з п-ною Мілядою Лімаповою, а розпор. ч. 3489/перз. бул. ст. дее. Евет. Тучапському з п-ною Емілією Клюттіг. В. К. Д. відмовила стр. Мик. Мартинишові дозволу на заключення подружжя з огляду на його обовязок до чинної військової служби (він роджений в 1900. р.!) та з огляду на цілковите матеріальне убожество його пареченої.
25. XII. занявся був барак ч. 4. в таборі „Б“, но вогонь вгаєли.
27. XII. впаав відділ К. П. К. відозву до всіх укр. робіт. сотень з повідомленням, що переведено фузію йозефівського й яблонського К. П. К., та з зазивом, щоби виїсувалася в члени К. П. К., а з нагоди Хр. Різдва, щоби калядували в користь Рідної Школи в Галичині;

- на загальних зборах Клуба підстаршин переведено «узію обох Клубів підстаршин (яблонецького і йозефівського) і вибрано виділ; голова рах. ст. бул. дес. Стахів Павло, містоголова бул. ст. дес. Гаврилюк, писар рах. бул. ст. дес. В. Войчак, скарбник ст. дес. Малетич, бібліотекар бунч. Ю. Кудрик, господар вахтм. І. кл. М. Близнак, виділові бул. ст. дес. Івахів і Слюсар Г., містовиділові бул. ст. дес. П. Ганевич і ст. дес. Юрчишин, — та контрольну комісію: бул. ст. дес. О. Новіцький, вахтм. І. кл. Корн. Коростіль вахтм. П. кл. Карінець Д.;
- на збірці старшин ухвалено, що старшини мають платити на музику: побираючи 15 Кч. денно — 6 Кч. в місяць, побираючи денно 10 Кч — 4 Кч в місяць, побираючи денно 5 Кч — 2 Кч; в місяць, побираючи денно 50 сотиків — 20 сот. в місяць. Датки складати належить на руки мір Котовича.
28. XII. відбулися загальні збори Клуба Правників, на яких вибрано виділ: голова пор. Ошшківч Т., заст. гол. пор. Липчук Д., писар чет. Голиньський А., скарбник чет. Глібовицький О.; виїхав на цивільну посаду до Хебу сот. лік. д-р Зарицький; дістала Редакція „Укр. Скит.“ перший раз мітлу в таборі „Д“.
29. XII. чел. МНО. (ч. 308,526/особ. муж. з 14. XII.) приняло в стан табору хор. М. Франчака.
30. XII. назначено Начальником Слідчої Комісії чет. д-ра І. Мельницького на місце сот. Гриця Куріці, якого покликано до В. К. Диктатури.
31. XII. оголошено в приказі подяку полк. Вольфа за переслані йому святочні желання від Укр. Табору в Йозефові; заповіджені заг. збори Укр. Спортивного Клуба не відбулися задля браку відповідної кількості членів.

В місяці грудні виїхало з табору 19 старшин на студії. Студійного фаху в приказах команди табору не зазначено, хоч зазначування для статистичних цілей потрібне. Крім студіюючих виїхало в сім місяці з табору: на приватну роботу 4 старшин, 1 підстаршина, 2 стрільців; до лічниць 2 старшин; до укр. роб. сотень 1 старшина, 9 підстаршин, 69 стрільців; звільнено з табору інтернованих 6 старшин, 2 підстаршин, 2 стрільців.

Протягом грудня приїхало до табору: з лічниць 7 старшин, 1 підстаршина, 4 стрільців; з робіт. відділів 3 старшин, 13 підстаршин, 21 стрільців; з Нім. Яблінного 9 жінок; чел. команда приняла в стан одного старшину.

При кінці року зі сумом сконстатувати належить, що заходи Правительства З. УНР., що мали на цілі поліпшити гірку долю таборитів — про що мова в ч. 10. „Укр. Скитальця“ в таборовій хроніці під датою 3. X. — не увінчалися успіхом.

Таборити проживають далі в тих самих бараках, які мусіли в великій частині самі адантувати на зиму. Не перенесено таборитів ні до казарм, ні до кращих бараків. Камедули й Італійці беруть далі по 50 сот. денно, то є менше від одного америк. цента. А до того в надоліст і грудні чомусь то не дуже прихидла „лідмога“, хоч св. Микола заповідав свій прихід, але не до таборитів. Найконечніших людських потреб не було чим в обох цих місяцях заспокоїти.

В грудні напечатали американські большевицькі газети кілька дописів, в яких обговорювано відношення в нашій таборі. На ці дописи не звертано уваги в таборовій хроніці тому, бо всі вони містили саму лише неправду, яка була дуже наївними людьми ви фантазована, що видно по прочитанню дописів.

Найважливіше в цій році це для нас, що він не приніс вирішення питання Східної Галичини.

Коротко: Сумний і гіркий був рік. Нехай він пропаде!

Рік 1922.

1. I. виставила Театральна Секція в таборовій театрі драму: Жертва еґотизму; у вчорашнім Сильвестровім вечері, який уладили чел. старшини, взяло участь багато наших старшин; з нинішнім днем підвищена поштова тарифа в Чесл. Республіці і то досить значно.
2. I. почався в таборі торговельно-кооперативний курс під проводом чет. д-ра І. Мельницького. Вчятилі: економії торговельного й вселесного права суд. пор. В. Яворський, та організації спілок чет. д-р І. Мельницький; книговодства пор. П. Костюк; торговельної географії чет. Л. Семчук; торгов. кореспонденції чет. М. Сярий; кулецьких рахунків чет. М. Шах; торгознавства хор. Шенгаут; укр. мови сот. В. Чарнецький; чеської мови буде вчити вчителька місцевої чеської школи. Надобовязкових предметів — писання на нинішній й укр. стенографії — буде вчити, після можності й потреби, пор. Ільницький. Слухачів є 80, переважно підстаршин і стрільців.
3. I. забрано простирала до виміни. Свіжі видано 11. січня; відбулися загальні збори Укр. Спортивного Клуба, на яких вибрано новий виділ: голова чет. Слезак, містоголова пор. Палійчук, писар чет. Трешневський, скарбник пор. Левницький, господар чет. Сярий.

4. I. на зазив В. Відп. Д. сот. І. Рудницького зложили на поправу харчу в свято Хр. Різдва для таборитів, що беруть по 50 сотиків, укр. робітн. відділи:

укр. робіт. курінь в Терезині	Кч 1216'50
„ „ відділ пор. Хомиша в Лучинці	80'—
„ „ „ чет. Грицевича в Хебі	250'—
„ „ „ сот. Ольшанського в Турнові	108'—
„ „ „ хор. Кульчицького в Мості	500'—
„ „ „ чет. Осадчука в Франт. Лазнях	126'50
„ „ „ сот. Пенчака в Леопольдові	157'50
„ „ „ чет. Калера в Рудольфові	84'20
„ „ „ сот. Газдайка в Крал. Полі	115'—
„ „ „ сот. Стадника в Пардубицях	120'—
„ „ „ пор. Еретенюка в Ч. Будейовіцах	154'—
„ „ „ пор. Олинця в М. Болеславі	160'—
„ „ „ в Забожі п. Л.	25'—
о. Кушкевич (зі Служби Б.)	80'—

разом . . . Кч 3176'70

Гроші ці розділила команда табору після харчевого стану на:

2. сотню	Кч 710'—
3. „	1912'—
4. „	554'70

разом Кч 3176'70

Всім жертводавцям таборити щиро дякують; чел. горожане міста Йозефова зложили святочний дар Кч 398.—, які Самономіч розділила між 21 хорих підстаршин і стрільців в лічниці по 18'96 Кч. Іменем хорих Самономіч щиро дякує жертводавцям отсею дорогою.

5. I. чел. М. Н. О. (ч. 275607/10576 особ. дуст. з 17. XII. 1921.) звільнило з інтерновання сот. І. Рудницького.

6. I. спільно святкувала кожна сотня про себе Святий Вечір. Ген. Кравець, в товаристві мір. Лисняка, сот. лік. д-ра Кметя, о. Кривуцького і пор. Кузьміна, зложив кожній сотні желання патріотичною промовою. Подібні желання складав Військ. Відп. Дикт. сот. І. Рудницький. Опісля відчитано привітні теляграми й писма зі святочними желаннями для останків Укр. Гал. Армії Йозефівського табору від:

1. Папа Президента З. УНР. Д-ра. Е. Петрушевича слідуемого змісту: „Команді, всім старшинам, підстаршинам і стрільцям за переслані мені з нагоди іменини желання щиро дякую і пересилаю бажання спокійного і веселого Різдва і Нового Року. Свідомий цього, що ціль Уряду З. УНР. єсть ціллію цілого нашого Народу і його славного Війська — я вірю в недалеке її досягнення. З тою вірою в скору і цілковиту перемогу нашої великої Ідеї — опертою на завзяту поставу і волю цілої нашої суспільности в краю і за кордоном — здоровлю Вас з Різдом і Новим Роком!“

Останьте надальше вірні тій Ідеї, не дайтеся застрашити ворожими погрозами і підступами, а сильні розумом і серцем, досвідом і вірою будьте до кінця тими, котрими були дотепер.

День визволення вже недалекий!

Відень, дня 27. грудня 1921.

Д-р. ПЕТРУШЕВИЧ.

2. Військової Канцелярії Диктатора; 3. Заступника З. УНР. в Празі д-ра Е. Левицького; 4. генерала Курмановича з женою у Відні; 5. полк. Вольфа; 6. мір. Валека іменем старшин-студентів у Празі; 7. Укр. Акад. Громади в Берні; 8. Укр. робіт. партії в Хебі; 9. Укр. робіт. сотні в Тренчині; 10. Укр. робіт. сотні в Братиславі; 11. пор. Фрід. Штейнера у Відні; 12. Укр. робіт. сотні ч. 13 в Леопольдові; 13. чет. Савчука Анд. з женою в Маєрсдорфі; 14. сот. Б. Лаврова-Равлюка в Братиславі; 15. пор. І. Іванця в Братиславі; 16. Укр. Військ. Комітету Допомоги у Відні; 17. Укр. т-ва студентів гірничої акад. „Камінярі“ в Пшібраті; 18. пор. Еретенюка і чет. Рудика в Будейовіцах; 19. Укр. робіт. сотні в Берні; 20. сот. Фран. Матесіча і А. Патерни в Тешені; 21. Укр. робіт. курія сот. Федика в Празі; 22. сот. Вариводи в Терезині; 23. полк. Стефаніва іменем укр. військ. еміґрації на Підкарп. Україні; всім від усіх укр. робіт. відділів, нотованих під датою 4. I. в сій хроніці — В. З. стріл. сотні зложив желання від Чехів чел. ротмістр Ізба, котрого стрільці радо витали. Таборити щиро дякують за желання та примічають, що взаємні желання зложили в ч. 10. „Укр. Скитальця“. По відчитанню желань заграла таборова оркестра по одній коляді в кожній сотні. По сім почалася спільна вечора, що протягнулася до пізної ночі.

7. I. відправив о. М. Кривуцький Службу Божу в місцевій чеській церкві. Співав в часі Служби таборовий хор, грала оркестра; вечером улажив таборовий Гурток Учителів спільно з Комітетом жінок чел. старшин ялинку для таборових дітей. Коляди співав таборовий хор, грала таборова оркестра. Діти теж співали й бавилися. Заходом чеських пань — цні

майорової Лягоцької і п-ї капітанової Навратільової — дістали діти підвечірок з солодким печивом. Ялинку улажувано в таборівій УМСА.

8. І. виїхала таборова орхестра до Кральового Градця грати на вечорницях, що їх уладили тамошні укр. роб. відділи.

9. І. виставив драматичний гурток Кругжа підстаршин в таборівій театрі комедію Цеглинського: Ворожбит. Дохід з вистави віддано на Рідну Школу в Галичині.

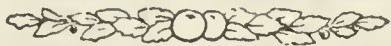
Згадати належить, що через цілі свята співав хор Українців з Вел. України чудові коляди підчас обідів і вечер. Примітити теж треба, що Військ. Відп. Диктатора сот. І. Рудницький зробив прием-

ність таборівій „Д“ своєю присутністю при снільнім столі в часі свят. — Першого дня свят були гістьми в таборі „Б“ чел. полк. Залески, командант укр. таборів, і ген. Краве. Другого дня гостями вони в таборі „Д“.

Чел. полк. Залески зложив таборитам желання скорого повороту до вільної Вітчизни. Таборити дякували (сот. Яблонський), а хор заспівав „Многая літа“.

В січні 1922 р. до дня 9. січня включно звільнено з інтернованих 1 старшину і 2 стрільців; до лічниці відійшло 2 старшин; до робіт. відділів виїхали: 1 старшина, 6 підстаршин, 17 стрільців.

Ліпше з огляду на свято Хр. Різдва взято до цієї хроніки перших 9 днів січня 1922 р. ще в сім числі „Укр. Світ“.

ЛИСТОПАД В 1918. р. НА УКРАЇНІ.

(Вирваний листок з воєнних споминів.)

V. (Продовження.)

Сидів в комнаті. На столі догаряв каганець, а переді мною лежала книжка з давними австрійськими приказами. Чомусь мені здавалося, що віршити нема кому, що треба дуже уважати, щоби той вогонь, що викликав я його у своїх жовнірів, не згас. Тому дижурили ми в чотирох — я, підхорунжий, новий справник і мій чур. Вони виходили від часу до часу до сотні і приносили все добрі вісті. Других старшин я прямо боявся. Це були чужі люди, з котрими не вязало мене нічого, крім спільної небезпеки. Я розгорнув книжку приказів, взяв у руку олівце, та писати не міг. Гадки розперали мені мозок і груди. Переді мною стояла велика задача. Я мав писати перший український приказ. Вкінці начав. Не були це слова. Це було серце і душа, кров і кість Українця-старшини.

— Брати! — писав я. — Прийшла велика хвиля! Ми вольні! Тут Україна і в нас Україна! А Ви — українське військо! — Тут перервав. Горячі сльози покапали мені з очей і замазали слова. Я забув, що я австрійський четар. Забув, що я командант, що переді мною далека дорога й тяжкі труди, а ще дужче розплакався, як дитина. Голова горіла й душа горіла. Хотів летіти до тих братів — моїх жовнірів і плакати, тішитися разом із ними, читати їм і говорити. Сказати їм все те, що мене болить і радує.

Рипнули двері. Я спам'ятався, а чур голосив:

— Усе в порядку! Люди не спле! Говорі, а говорі. Тішісі, жи страх!

А вас фале, а фале! —

Я став писати дальше, та вже трохи обережніше — урядово. Сказав їм все, що знав і догадувався. Наказував послух і звертав увагу на обставини. Просив і грозив, плакав і сміявся. Такий то був мій перший український приказ.

Вже далеко було по півночі, як я скінчив його і підписав: поручник В... Стенення четаря тоді я ще не знав. В нас в полку в приватній розмові зі старшинами-Українцями говорилося лейтнантови — поручник, оберлейтнантови — надпоручник. Старшин-Українців вищого степеня при полку не було.

Ще кілька разів читав я свій приказ і все більше вражіння огортало мене. Положив його на столі і дивився як на щось святого. Мені стало горячо. Комната душила мене. Я виїшов. Холодно було, але погідно. Небо моргало своїми очинями зорями. Море шуміло, жовніри співали. Я не пішов до них. Стояв. Чи думав я що, їй Богу — не знаю. Ні! Я так не думав, а видів. На синіх філях морських плавали байдаки. На байдаках гребли гребці — козацтво співало. На переді стояв сивовусий отаман, хмурився і курив люльку. Замкнув на хвилю очі. Отворив їх і знова побачив. На широким приазовських степах стояли лави козацтва. Коні гарцю-

вали. На переді на воронім коні сидів Гетьман. Булава сяла. Вдивився в Гетьмана, коли...

— Halt! Wer da? — Стій! —

Я затрясся. Зуби дзвонили, говорити не міг.

— То ви, пане лейтнант? — почув я знов.

Я мовчав. Він обійшов мене кругом і як дитину завів у хату.

— Іване! Вставай! — гукнув він до чур. — Вари чай! Видиш, що пан слабій! —

Більше я не памятав. Чув лише кризь сон багато голосів. Двері часто відчинялися й зачинялися. Бачив сумні лиця. Мені легко стало. Я заснув, як спить кожна людина в теплій хаті по тяжких трудах і холоді.

VI.

Вже доволі високо піднялося сонце, як я прокинувся. На мене гляділи три пари щирих очей — підхорунжого, нового справника і чур. Я усміхнувся до них, а їх бліді лиця нараз почервоніли.

Вискочив з ліжка, змінив мокре білля. Не знаю, чи навмисне, чи може случайно чур дав мені вишивану сорочку. Скільки я її не носив, то якось не робила на мене такого вражіння, як тоді.

Нині я чув, що вона моя, рідна. Мені здавалося, вона жива — дихає й душиться під тим австрійським кабатом. Я розчепив ковнір. На шапці в австрійську золоту розету вшите було синє кільце а на ньому блищав маленький лев. Я зараз пізнав його. Це була спінка, яку колись носив при маншетах мій новий справник — У. С. С.

— Ходім! — сказав я.

Ми вийшли. Перед нами стояла в кольоні сотня. Перед нею прапор напів а за нею скоростріли. Недалеко обоз, також в кольоні. Дивився хвилю і не пізнавав, чи це мої люди, так вибралися вони. Новий, святочний одяг огортав їх. Все гарне. Бракувало тільки дубового листя, та тут такого дива не знайти. Деревця годі тут побачити, бо цілий приазовський степ не терпить цього. Він любується в морю пшеничних колосків, здорового винограду та гарбузів (кавонів).

Ще хвилю хотів палюватися тим гарним видом, але мені перервала остра команда справника.

— Позір! Сотня в право глянь! —

Від перших слів мені зашуміло в голові.

— Сто двадцять людей і один старшина! —

— А решта старшин де? — спитав я.

Він зробив кваспу мінчу. Я зрозумів, вони втекли.

Грімко й поважно начав він читати приказ, а я слівив за людьми. Вони росли і втягалися. Навіть сороклітні — найстарші з них стояли як струни. Та нараз закримітив я, що вони почали якось підносити руки, мовби обганяли мухи. Дивно. Загартовані в боях, старі і молоді мушкетери плакали в ряді, як жінки за рекрутом. І він плакав — той давний справник. Чи з радости, чи боявся

смерти? Адже ж я ще в почі казав, що розстріляю. Одно і друге. А може й ні — я не питався. Я дарував йому, але військове серце мусить бути грізне, і тому zdegradував його. Він тішився і плакав. Плакав і тішився та дякував.

Ще хвиля і я був би перед людьми показався бабою, тому скочив на коня.

Коротке справникове: »В чвірки лучити — в право в бік!«

»Перша чета руш!« і ми рушили.

Перший крок — це грім був. Скільки я колись намучився над цим і так не йшло, а нині — та що й казати. Гарно тай годі.

Продиратися через порт і місто годі було. Тому обійшли ми полями, попри заводи здовж залізничної дороги. На кілька сот кроків від станції розвинули ми розстрільну. Заграли скоростріли, загудів ріі бджіл і посипався олов'яний горох. Команди: »Вперед!« і »Vorwärts« мішались зі собою, але це не шкодило. Хлопці розуміли одно і друге і йшли мов в дим. З початку воріг відгукнувся та небавом затих, а ми все ближче і ближче приходили до мети. Небавом перші розвідники вдерлися на стацію, а там і ми надійшли. Стація в наших руках. Два скоростріли, звернені на город, видавали ще кілька серій з вікон стачійного будинку. Два другі спочивали на пероні, а решта острілювала цілий ряд вагонів.

Не було чого гаїти довго часу. Сейчас до начальника по машину й вагоні. З початку він викручувався червоною властю, але що ж — слова револьвера сейчас послуhati мусів. Великого паровоза не було. Це однак не спиняло. Два маленькі заступили його. Сотня не дармувала. У хвилі був зложений поїзд, все добро: мука, коні, худоба, вози, кухня й воєнний матеріал навалтажені. Лишилися ще люди. І на них прийшла черга. Ще мали зірвати шини, перервати дріт, виставити два скоростріли на машину а два стягнуті з вікон стачійного будинку до вагону. Вкінці й це сталося. Телефон і телеграф стачійний до вагону, ще кілька скорострільних серій на місто. свисток, команда: »Сідати!« і поїзд рушив. На переді на машині підхорунжий і прапор, із заду при скорострілах, що частували місто горохом, я. Згадати треба, що до нас

прилучилися ще поворотці з російського полону, котрих Австрія держала в Маріупольському порті. Декотрі з них служили вже в червоній армії в Маріуполі й мали кріси, другі дібрали собі на стації. Майже всі вони Українці з різних сторін і різних полків. Паровіз стогнав, пісня неслася. Всім було по душі. Хиба дивно? Ми ж їхали до власної хати до рідної сім'ї.

Тяжка була ця їзда. По стаціях не було »водокачок«. (»Водокачка« — це помпа, котрою на залізничній стації набирають воду до паровоза. — Ред.) Треба було їдунками і бочками посити воду до паровозів, котрим що хвиля щось бракувало. Ми не їхали а лізли. Вечером добилися заледви до стації Уляновка. Мала вона ця стація. Тут також і разом пікола. Кожда кляса людей становить для себе окрему громаду. По стаціях і церква і школа і робітничче товариство. Це власність залізничників. Тут вчать і моляться їх діти. Увійти в город — там все городське. Вийдеш за місто, там великі, просторі будинки, що замикають просторі оболоня. По середині величава православна церква. Це все військовий кіш, салдацькі казарми.

Немало дивувало нас те, що всюди по стаціях висіли дзвони. Дивно, що Росія не забрала їх на Україні, коли в нас забрала їх Австрія навіть з костелів.

Так ось ударив дзвін і поїзд спинився. Юрба цивільних людей кинулася до возів. Сумна картина. Один тручав другого, валив до долу і пхався сам. На лицях паніка, в руках і на плечах клунки і клуночки. Все то — жінки і діти, муштини, старі, паничі та паняпки.

Вони просили мене взяти їх із собою, бо вогненний вал зближався до них. Були й такі, котрі грозили, що хиба по їхніх трупах поїду далше. Що ж було робити. Людське горе і мос горе. Сейчас причіпив еще один »класний вагон«, а за хвилю шуміло там мов у муравлиську. Це їхне щасте було, бо всі ми їхали в товарних возах. Інших ту годі було найти. На хвилю увійшов до них. Ту немало знайомих моїх було, переважно вчителів.

— Везіть нас, де пема полумя, крови, плачу й жаху! — говорили вони. І я віз їх, куди, сам не знав. Певно не тямлю — мабуть ніч і день і ще одну піч ми їхали в Катеринославі.

(Далі буде.)

З ЖИТТЯ ПОЗА ТАБОРОМ.

Пільзно. Укр. робіт. сотня в Пільзні розвинула ширшу культурно-просвітню діяльність. Стрілецьтво цікавиться й радо читас книжки, що їх визичує сотенна бібліотека і бібліотека К. П. К. в Йозефові. По приказі відчитується укр. часописи. Стрільці слухають і над прочитаним евентуально дискутують.

При сотні існує Культурно-просвітний Кружок із драматичною секцією, хором і крамницею.

Драматична секція уладила виставу »Украдене щасте« 9. жовтня м. р. в салі УМСА в Пільзні, 15. жовтня повторила її в селі Вохов, а 19. падолиста в селі Червенім Градку. Перед виставою в Червенім Градку виголосив підхор. Р. Гонцький промову в чеській мові до чеської публіки. В промові змалював змагання укр. народу до самостійности, представив коротко історію У. Гал. Армії та прикінці підніс. що понад 20.000 укр. емігрантів жде в Чех. Республіці на вирішення долі Сх. Галичини. Промова зробила вражіння на Чехів, котрі окликами »Sláva!« нагородили бесідника. І гра теж припала Чехам до внодобы. До цього причинилися: бул. Палчинський, дес.

Заяць, бунч. Собків, віст. Гнатинак, віст. Драган, віст. Миськів і п-ні Стебельська з Пільзна.

По названих виставах співав сотенний хор укр. пісні. Це також лишило гарні спомини в Чехів.

Дня 1. падолиста м. р. відчитано сотні відозву Правительства ЗУНР., співано укр. нац. гимн. Вечером відспівано над могилами двох наших стрільців в Пільзні пісні: »Ви жертвою впали« і »Ще не вмерла«. На могилах зложено вінці. При вшануванню памяти померших було присутних багато Чехів.

Загалом Культурно-просвітний Кружок в Пільзні працює з успіхом над зближенням чесько-українським і над познакомленням Чехів з нашими стремліннями.

Дохід з вистав і крамниці призначається на культурно-просвітні цілі. Майно Кружка: 1150 Кч готівкою, а 1050 Кч в книжках і пр.

Дня 19. жовтня м. р. вибрано виділ Кружка: голова й касієр бул. Палчинський, заст. гол. бунч. Собків, секр. підх. Гонцький. — і контрольну комісію: підх. Гонцький і стр. Кузьмич. Настрій в сотні гарний. — Р. Гонцький.

Дмитро В.

ТАБОРОВЕ ЖИТТЯ В ТИПАХ.

Церква.

Virgo est autem et mater:
 integra quidem et inviolata ut virgo:
 amans autem ut mater.

S. Ireneus: Paedag. l. 1. c. 1. T. 1. 123.

(Діва Вона і Матір:

непорочна же й неосквернена, як
 діва, а любляча, як матір.)

Наче дівчина закосичена зеленю в садочку, стоїть українська церква велична та пишна у віночку цвиштарних дерев на селі.

Від інших своїх сусідів бараків різниться наша церква тим, що на своєму чолі — даху двигає білий, деревляний хрест, котрий борошить наш табір від всякого зла і супостата.

Вона в нас автокефальна, незалежна, українська, національна церква скитальців-жовірів.

Як тільки вступити до Неї малим притвором, сейчас падуть у вічі два ряди стовпів, що підпирають дах, а там в переді місто тетраподу простесенький, чотириножний столик; застелений скатертю. На ньому св. Хрест і одинока золота мала ікона. На стіні великий мальований образ, без рамок. Нема тут ні срібла, ні золота, ні дорогих ікон, ні царських врат, ні проповідниць, ні хоругви. Незамітна Вона для чужинців; для нас однак дорога. Вона одинока

Укр. робіт. відділ пор. І Михайлова в Йозефові.

Голос її — срібlistий звук дзвона, краса — «царськія врата», велич-високі хрести на вежах, що зором своїм сягають неба. Її наука — це світло весняного сонця, котрим, як каже Origines: illuminat omnes, qui ignorantiae nocti versantur (освічує всіх, що блудять в нічній пільмі). Любов її — безмежне море материнського чуття. Всіх пригортає вона, всім несе радість, всім потішає. Всіх, хто би він не був, чи пан чи Іван, бідний чи багатий, старий або молодий чи маленький, учений чи темний, чесний чи брудний, конокрад, душогуб, жінка чи чоловік, всіх і вся тулить до себе, додає сили й надії. Жадає однак мало: віри, надії, любови й каяття. Сила її всесвітня. Вона лучить зі собою три світи: небо, землю і підземелля.

І в нас она є, а місце її «одесную» школи. Вона наша нитомка, така ж як ми. По вигляді (формі будови) не є це ані корабель ні хрест, а звичайнісінький чорний, бідний барак, без огорожі, без деревця, без дзвіниці. Не має ні фундатора, ні братства. Один священник — монах — полевий духовник та один стрілець, в одній особі і паламар і дяк, це сторожі її і слуги. — А команда? Тихо — тихо! Команда навіть неправним способом дала посвідчення правного подружжя. Та дарма; як то кажуть: «коли не гриб, не лізь у борщ.» Подружжя розійшлося і зникло, як дим в пірвані.

вчить правди устами слуги Христа, коли він звертається до скитальців і urbi et orbi (явно і славно) говорить: «Благовѣрнаго и Богохранимаго Диктатора нашего и все правовѣрне воинство его и всѣхъ васъ правовѣрныхъ християнъ да помянетъ Господь Богъ въ Царствіи Своемъ всегда, нынѣ и прысно и во вѣки вѣковъ.»

Вона для нас, як каже Cicero Christianus: fons veritatis, domicilium fidei (джерело правди, храм віри). Вона пригадує нам: Хто ми? Чії сини? Яких батьків? Вказує на нашу повинність супроти свого народу та додає віри на краще майбутнє. «А хто минав би або покидав би її, той позбавлений надії життя і вічного щастя» — говорить Cicero Christianus.

Такий втікач для нас чужий і чужим перідний, хоч він до них втікає, ластиться їм, зраджує нас і наш табір і нашу церкву. Його вичеркує Вона зі списку «ізбраних». Зате благословить своїх вірних воїнів, хрестить їм «чада» і співає «благую пісню — Ісаія ликуй», або «усопшим — вічна пам'ять».

Коршма.

«Нема села без болота.» Нема й села без коршми. Де ж би там?! Без неї обійтися годі. Чи подорожний з дороги

зібється, чи жебрак, що свої домівки не має, все найде тут нічний спокій-притулок. Навіть коняка чесних господарів стане перед нею й ані крока не ступить далі, аж доки її властитель і пан не перекусить дечого і попе «оковитої». А дячки? Де ж би вони біденькі промочили і зміцпили горло та насталили «громовий глас свій»? А «начало громади» — пан начальник із паном писарем — де уржендували би? Тай хлопцям було би лихо без коршми. Кому й де продавали би крадене яйчко, або міняли його за сірники, чи тютюнець? До того вже і наш звичай велить держати з коршмою. Вона — це дар, що проходить «от рода в род».

Чи вродиться хто, чи жениться або віддається, чи вмирає, треба ж відповідно привитати зі «слезам Рахилі», увести в життя, побажати щастя, чи щасливої дороги на той Світ. Та вже найбільше горе було б для польських панків та нічних бродяг-зłodів, як би її не було. Ці два типи людей — це брати по ділам. Обох їх піддержує коршма: одного у виборах, другого в злодійстві.

Так отже коршма мусить бути — гукали колись панки на сейміках, а пані мовчали й потакували.

Коршма — це твердиня, хоч обдерта й полупана зовні, та богата в кишені властителя. Це ж скарбниця-шпихір села і дім свободи. Тут порадитися мило, позбутися журби, а то й посваритися і побитися навіть, як цього честь вимагає.

І в нашому таборі ця квіточка цвіла під боком церкви. Імя її кантина. Тяжко жилось їй. Зате нині у другім таборі вона покращала, подужала й піросла. Чому? Бо тут немає її суперниці-церкви. Навіть імя «Рухля» змінила на Василю, чи то імя «Кантина» на Крамницю. Словом зукраїнилася.

Свое обличчя криє вона також в бараку, а розпоряджає аж чотирма кімнатами і сінням. В першій кімнаті береже вугілля, в другій і ляду і вагу і всяке благо і гостий та єврейчиків, що вертаються від раня до ночі, як посолени. Не пейсаті ці наші жидки, не прості — а хрещені і вчені, а декотрі навіть старшинами.

Найстарший з рижюю бородою, студент прав, укінчений слухач торговельної академії і поручник-пішохода. Числив колись кроки по широких стінах України, тому й не диво, що добре числить і веде в порядку книги. Місто шаблею, махає тепер пером. Він ніби директор. Урядує і спить в третій кімнаті, чи як она називається канцелярія.

Його помічник — це четар-кавалерист. Рубав колись вороже тіло, а сьогодні крає завзято ковбасу і хукає в руки, бо в коршмі холодно, що навіть собака вірвалабися з ланцюха. У своєму життю зробив найбільшу похибку, що закватирувався в Адміністрації «Українського Ски-

тальця». Думав, люде письменні, що зі світом говорять, певно люблять тепленько. А ту... Ох Боже, Боже!

Третій — алькоголевий спеціаліст — чорнявий підхорунжий, ніби адютант директора. Чому? Бо спить разом з ним в одній кімнаті. Звичайно загортається він у два плащі і бігає за лядою. Зіми він не терпить, а живе милими споминами про італійське небо, під котрим випрівався аж два роки.

Наймолодший — це стрілець, завідатель двох поманих візків, доставець товарів і необмежений володар четвертої кімнати. Спитати його, чого так рано встає, сейчас відповідає: «Хиба це рано? Адже вже пята година! Вже десять сторін добивалося до дверей!»

«Що хоч-бери» — це їх принцип. Але за все плати. Платиш — сідай. Не маєш чим платити — іди собі, не клопочи голови. Один маленький виїмок роблять для влади, себто «начала»: Пана пачальника, чи як то він у нас називається — голова Культурно-просвітнього Круга і для його помічників, пана секретаря і касієра.

«Всяка же власть отъ Бога дана естъ» — і перед нею коряться наші єврейчики. А в рахунках не помиляться навіть тоді, коли скоренько одним оком перебігають дрібнесеньке писаннячко від жидівчочок з-рідньої Галилеї.

Всі вони разом що найменше тисяч разів в день говорять «добрий день» або «вечір», «поважане», «здравствуйте», «почтеніє», «мá úcta», «добраніч», «дякую», «прошу».

Вічний рух, важення, біганина, рахунки, міряння і паливання заповняють їм Божий день. А ніччю — це мабуть найприємніша їхня робота — сідають кругом столика і числять світову мамону — уторгований гріш та слухають мурликання котика.

Котик цей — нівроченьку собі. Довгота його $\frac{3}{4}$ метра, а вага $3\frac{1}{2}$ кілогр. Голодний він усе, як млинська миш, хотий — як впевняють жидики — без позволення не рушить ані дрібочки сала. Та це не диво, що хвалять його і трясуться над ним, бо він боронить коршму від шкідливих нічних гостий, а крім того стаповить для єврейчиків одинокий їх власний капітал. Все инше, як і ціла коршма, це власність Культурно-просвітнього Круга. Це його криниця, джерело доходів. Не було б коршми, не мав би де скиталець лишити гроший; але зате не було би ні школи, ні часопису, ні мудрости, ні страха божого.

Так ось ця українська трійця: церква, школа і коршма. Це три сильні національні твердині і представники нашого табору в його пупі.

Ліберець, 1920. р. — Йозефів, 1922. р.

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

Пор. Гр. Голинський.

Навіть серед української інтелігенції чути густо-часто балачки, що повстанці — це бандити, грабіжники, що вони ставлять колоди в будівництві Української Радянської Республіки і т. п.

Я жив на Вел. Україні від весни 1918. р. по червень 1921. р. безперервно. Знаю — хто це повстанці, за що й як вони буються, з кого набираються. Старатимуся представити їх вірно.

ЯКА В НИХ ЦІЛЬ?

Теперішні повстанці почали свою діяльність в послідних днях правління Укр. Центральної Ради.

Ціль повстанців точно означена, ясна: повстаннями добути Україні дійсну волю, повну незалежність політичну й економічну.

Повстанці бажають, щоб Україна не була залежна, ні від Ляха, ні від Москаля, ні від когонебудь. Хотять, щоб Україною правив лиш український нарід і щоби він лиш користувався плодами своєї праці.

На Москаля — так білого як і червоного — глядять они як на звичайного окупанта України, який кинув клич, що песе Україні соціальне, ба навіть національне висвободження, в дійсності однак голодний Москаль прийшов на Україну зі штиком в руках, щоби собі добути українського хліба, щоби самому наїстися на місці, а решту вивести в Московію. Москалі вмють по мистецьки заслонювати свою роботу червоним прапором. Они проповідують ідею рівности й союзу народів, бо їм треба щонебудь забрати безплатно з України, як прим.: хліб,

цукор, скот і н. Цукор вивезли вже з цілої України. Хліб забирають вже третім наворотом під назвою різних «развйорсток» і «злишків». Скот теж під развйорстку підтягнули, а зі скотом забирають вовну, конита, шерсть і пр. Взяти то вони вмють, але дати чогосьебудь за забране добро вони не хочать. Українські селяне благають прямо: дайте нам плуги, борони, серпи, щоби було чим землю обробити, щоби хліб новий можна було посіяти і зібрати. Дайте, бо на Україні нічого не фабрикується, спровадити пізвідки. Дайте мануфактуру, щоби було в що приодягнутися, бо й цих фабрикатів на Україні не купити.

Москаль не дає нічого. Відмовляється словами: «В нас, таварищі, разруха!»

Тимчасом фабрики в Росії не виробляють рільного знаряддя, фабрикують лиш усяке оружжя та набої, якими надіються поширити комуністичний лад на Україні і на заході. Напр.: Тульський завод подвоїв число робітників,

грабіжниками. На прим.: Предсідатель одеської чрезвычайки Розенберг утік до Казані з награвленими брилянтами; подібно втік предсідатель революційного трибуналу в Умані і т. п.

З КОГО НАБИРАЮТЬСЯ ПОВСТАНЦІ?

В повстанці йдуть головню малоземельні або безземельні селяни, яким російські большевики до решти знищили господарство. Напр.: В селі Текуче жило двох братів. Гриньки звалися. До них то заходили минулої зими большевики два рази за развйорсткою. Большевики забрали в них *увесь* хліб, який лиш був, забрали теж дещо з одежі, подаючи за причину, що оба брати служили в війську директорії, то є в армії Вел. України, хоч Гриньки воювали виключно лиш проти Гетьмана. Весною прийшли большевики знова по хліб під назвою «злишки». Та у Гриньків хліба вже дійсно не було. Не найшли проте у них нічого. Ізза цього большевики стали бити Гриньків шомполами (нагайками) та жадати, щоби Гринь-

Курінний, сотенні й четові команданти 1. курія VI. бриг. У. Г. Армії 17. XI. 1919. р. на Вел. Україні.

що вічно лиш оружжя виробляють. Це однак не противиться голошеній більшовиками ідеї, що гармати, кріси й шаблі треба перемінити на плуги.

На доказ, що українські повстанці (маю на думці справжніх повстанців-селян, а не тих, що своїм політканством роздають ворогам українську землю) борються тільки за самостійність України і що вони не є грабіжницькою бандою, хай послужить ось який факт:

Одні і ці самі повстанці виступали проти всіх чужинців, що хотіли насильно окупувати Україну, отже проти Австрійців, Німців, Французів в районі Одесси, Денікіна, поляків, а тепер проти Москалів-большевиків. Одні й ці самі боевики, одні й ці самі провідники. Напр.: отаман Гризло зі Звенигородщини, вбитий в квітні 1921. р., був членом Укр. Центральної Ради; це саме з багатьма іншими. Якби вони не були ідейними людьми, а були грабіжниками, як деякі вороги укр. селянства їх представляють, то вони, маючи нагоду набити свої кармани, вже давно були би це зробили і давно вже були б усунулися від повстанчої роботи, бо робота ця вельми небезпешна для активної людини. Провідники повстанців було б усунулися так, як це зробили ті, що називали повстанців

ки показали місце, де сховали хліб (збіже). Били й били. Не помогли однак буки, бо хліба справді не було. І так дали Гринькам по 50 шомполів тай пішли. Гриньків обурило таке нелюдське поведіння большевиків. Они поналили свої хати, а самі пішли в повстанці.

Другий примір.: в село Нерубайці прийшов 28.5. 1921. большевицький відділ О. К. Д. 45. дивізії шукати за повстанцями отамана Кравченка, що ховалися в нерубайських лісах. При цім мали большевики вкарати селян за це, що симпатизували з повстанцями. Прийшли до села, арестували дяка й дячиху, всипали їм по 50 шомполів за це, що дячиха давала їсти отаманові Кравченкові. В селі перевели труси й арести, не забули навіть цвинтаря перешукати. Зловили двох повстанців і били їх немилосерно доти, доки повстанці не призналися, в кого вони почували. Большевики арестували сейчас обох хазяїв, що прийняли на нічліг повстанців, а потім ввели їх за село й розстріляли їх разом з повстанцями. Сейчас другого дня пішли сини цих хазяїв в повстанці, не лиш з боязни перед большевиками, перед котрими ніхто не має певности, чи днину переживе, але пішли тому головню, щоби пімстити невинну смерть батьків.

З таких і подібних набираються повстанці.

Ясне, що людина, котра пішла мстити кривди своїх батьків та добувати права своєму народові, ніколи проти народного інтересу не піде.

Може хто питає, чи селянство піддержує повстанців? Піддержує, навіть дуже і то всім, чим тільки може. А піддержує з тої простої причини, що повстанці їхні брати, такі самі селяни як они, і що в повстанцях бачить селянство тепер *одиноке українське національне військо*,

яке «застунається за їхні кривди». Напр.: в село Маньківку прийшов большевицький відділ забирати развіорстку та почав питомим большевикам способом забирати все, що попало. Селяне вчувши, що повстанчий відділ отамана Лиха недалеко, післали до нього післанців з проханням — захистити їх перед грабіжкою. Отаман Лихо напав зі своїм відділом на село, розбив большевиків, прочистив село від них та дав селянам можливість прожити якийсь час супокійно, без развіорстки. (Далі буде.)

ОПОВІЩЕННЯ.

Львів. — 15. січня ц. р. вийде з друку перший зшиток нового літературно-мистецького журналу «Митуса».

Журнал виходитиме кожного місяця в обемі двох аркушів друку (32 стор.) формату вісімки й матиме такі відділи:

I.) Поезія; II.) Красне письменство, де поруч оригінальних писань будуть поміщуватися зразкові переклади з чужих літератур; III.) Мистецька трибуна (статті по теорії всіх родів мистецтва); IV.) Критика, рецензії, бібліографія; V.) Мистецька хроніка (огляди літературного та мистецького життя на Україні та по всьому світу).

До співучасті будуть запрошені всі визначніші укр. творці та теоретики нових напрямів у мистецтві.

Видає і за редакцію відповідає: Д-р Володимир Щуровський. Редагує колегія: В. Бобинський, Р. Купчинський та П. Ковжун.

Ціна першого зшитка: 150 мп., а з пересилкою 170 мп. Замовлення та гроші, а покищо також писма для редакції: посилати на адресу: Осип Навроцький, Львів, вул. Марка 20.

Відень. — На останніх заг. зборах бувш. «Союза Старшин» у Відні 26. листопада 1921. р. зліквідовано названий Союз та основано нову загальну укр. організацію військову під назвою «Український Військовий Комітет Допомогн».

Ціллю його є: 1.) Об'єднання всіх укр. військ. сил на території Австр. Республіки без огляду на політичні переконання; 2.) Моральна й матеріальна допомога членам товариства.

При У. В. К. Д. існує «Фонд для жертв визвольної боротьби укр. народу». Фонд цей повстає з добровільних датків. Адреса: Ukrainisches Militär - Unterstützungs - Komitee, Wien XIX., Gymnasiumstr. 60 A/I/17, Deutsch-österreich.

Йозефів. — Від Ред. «Укр. Скит». Наших П. Т. Дописувателів просимо о терпеливості. Всього нараз надрукувати не можемо. На побільшення обему журналу нема в нас грошей. І так замикаємо кожне число дефіцитом.

ДОБРОВІЛЬНІ ДАТКИ.

На будову пам'ятника в Нім. Яблоннім зложили в чеських Коронах за час 20. IX. 1921.—18. I. 1922.:

Старшини Лічниць 220, Укр. роб. відділи в: Нодам (ст. дес. Хома) 46, Ліпніку (чет. Церковний) 24'50, Пряшові 120, Будейовіцах, (чет. Созанський) 2000, Банській

Бистриці 10, Мімоні (сот. Галевич) 184, Мол. Болеславі (хор. Паславський) 46, Ружомберк 40, Тренч. Теплицях 80, Мункачеві 40, Празі-Градчанах (хор. Семракевич) 40, Унгошті (пор. Сілецький) 250, Дальвіц (дес. Окапець) 40, Рудольфові 21, Нітрі 32, Братіславі 240, Йозефові (пор. Райман) 112, Ружомберк (пор. Каратницький) 28, Чаславі (хор. Охримович) 92, Мільовіцах (сот. Ленартович) 460, Мільовіцах (пор. Шайнер) 147, Терезині (пор. Перейма) 252, Хомутові (Гураль) 40, Чесь. Будейовіцах (пор. Ерстеньюк) 263, Комарні 320, Броумові 16, Пардубіцах (пор. Рудзінський) 250, Жіліні 320, Хебі 70, Мункачеві 58, УМСА 500, Громада Нім. Яблонне 500, хор. Кунда 33, хор. Антоніщак 20, бунч. Петринень 23, ст. дес. Федорак 10, віст. Пристай 5, Стрільці: Василюк, Сорокан, Гамар, Дмитрук, Максимів, Андрусяк, Стовпюк по 5, бул. Пушкар 5, стріл. Вас. Пуць 28, чет. Лис спірну квоту 31 і недоручених адресатові 5, за підписи на грамоті 225, за картки з дрібн. продажі 25.80, Вас. Фурманський 90, Стрільці в: Ружомберку 30, Мільовіцах 30, сот. Буцманюк 50, Крамниця 209, табір. пошта 137.50, сот. Кривенко від Крамниці 100, пор. Рудзінський 60, сот. Федик 120, з Миколаївських вечірн. 165, сот. Стадник 120, сконфісковані посилки для втікачів 1302. — Разом 9537.80 Кч. Щира подяка жертводавцям. В. Котович мір.

На Рідну Школу до 15. I.: Коляда в таборі Йозефів 1087.80, чел. ротм. Ізба 100, Кружок підстаршин Йозефів з вистави «Ворожбит» 362.20, роб. партії: чет. Бобкова Мост 350, хор. Охримовича Часлав 110, пор. Семаки Крал. Градец 50, чет. Павлишина Тренчин 50, бул. Корпана 24, в Турнові 30, пор. Хабера Нітра 61, пор. Михайлова Йозефів 125, Забавов. Коміт. таб. Йозефів 193.15, разом 2543.15 Кч. Загально з попередніми 3193.15 Кч. Слава жертводавцям. Гроші перешле К. П. К. до Галичини.

На цілі К. П. К. чет. Бараник 20 Кч.

Членські вкладки до К. П. К. зложили укр. роб. партії: пор. Каратницького Ружомберк 25, ст. дес. Турка Студенець 17, бул. Гураля Хомутів 12, бул. Боднара Нітра 15, чет. Дутчука Оломунець 41. —

Всім жертводавцям Виділ К. П. К. щиро дякує.

СПРАВЛЕННЯ ПОХИБОК.

В 10. ч. «Укр. Скит.» вкрався друкарський чортик. На першій стороні по лівій стороні восьмий рядок з долу (не вчислюючи примітки) має звучати: «не потребували вдруге творити самостійної республіки а щоби їх... Кілька дрібних похибок, що не впливають на розуміння змісту, справить легко сам П. Т. Читач.

